ТАЄМНИЦЯ КРАЇНИ СУНИЦЬ

Сонячний зайчик дає пораду

Чи ви чули коли-небудь, як розмовляє сонячний зайчик?

Чи траплялося вам збирати суниці в різьблену гуцульську скриньку?

Авжеж, ні. Бо інакше б ви пережили такі самі незвичайні пригоди, як Антошка і його друзі.

А все почалося дуже звичайно. Після сніданку Антошка підійшов до піонервожатої Ліни Стьопівни і сказав:

— А можна, ми підемо в ліс на розвідку?

— Хто це — ми?

— Це, звичайно, я, Денис і Лариска.

— А що ви там шукатимете?

— Ми? Суниці. Ми знайдемо суничні місця, а тоді покажемо всім.

Ліна Стьопівна трохи повагалася, а тоді погодилась. Вона тільки попередила:

— Я надіюсь на тебе, Антошо. Ти вже великий і розумний, і ти не забудеш, що до обіду ви маєте повернутися. Глядіть, не заходьте далеко!

Дениско взяв із собою білу чашку. Лариска — маленьку мисочку, а Антошка забіг до піонерської кімнати і забрав звідти порожню гуцульську скриньку. Бо вирішив назбирати ягід більше за всіх.

І скоро червона футболка, картата голуба сорочка та жовте платтячко маяли серед дерев і кущів, над ледве помітною лісовою стежкою.

Суниць усе не було. Але Антошка вперто простував у хащу. Його кирпатий ніс і гостре задерте підборіддя були націлені вперед. І стрішка волосся над лобом теж була туди націлена.

— Не журіться, — сказав він. — Ще трошки — і неодмінно знайдемо! А заблукати в цьому лісі не можна. Він зовсім маленький, а навколо стоять села.

Дениско зітхнув. Сонячне проміння падало крізь віти на його рожеві вуха, і вони світилися, наче ліхтарі.

— Я думаю, що треба вернутися. Може, їх у цьому лісі зовсім нема, тих суниць.

А Лариска сказала:

— Хлопчики, не сперечайтеся. Ми ще трошки пошукаємо, а тоді повернемось. Її тонесенькі кіски з червоними бантиками, ніби крильця, лагідно тріпнулися.

— Ура! — зрадів Антошка.

Діти опинилися край невеличкої галявини. Вона вся була вистелена суничним листям. Під кремезним дубом блищало крихітне джерело. Дзеркальце води відкидало дітям в очі сліпучого сонячного зайчика.

Дениско і Лариска одразу впали навколішки і заходилися нишпорити попід листям. Антошка підійшов до джерела, щоб напитися, і звідси побачив, Що сонячний зайчик тепер спокійно сидить на старому ясеновому стовбурі. Хлопчик схилився і пальцем скаламутив воду, але зайчик навіть не ворухнувся.

Антошка здивувався. Він підійшов до стовбура і накрив сонячну пляму долонею. Зайчик хутко вислизнув з-під його руки і перестрибнув вище. Хлопчик звівся навшпиньки і знову накрив зайчика. А той пересунувся ще вище.

От так так!..

Антошка обернувся до друзів. Розгублена Лариска стояла посеред галявини і показувала крихітну ягідку.

— Оце і все, — сказала вона ображено.

Дениско знайшов лише дві ягідки, та й ті зелені. Він сів на траву, перекинув чашку в рот і сказав:

— Я собі думаю: от коли б знайти галявину, щоб на ній було більше ягід, ніж листя!

Лариска зітхнула:

— Аякже, знайдеш!.. Нам треба йти у табір. Хлопчики, де наша стежечка?

— До всього треба підходити по-науковому, — зауважив Дениско. — Коли ми стали на галявину, нам у вічі світив сонячний зайчик. Он бачиш, він сидить на клені. Значить, там і стежка.

— Він сидить на ясені, — сказав Антошка.

— Ні, на клені.

Антошка озирнувся. Зайчик і справді був тепер на корі густого клена.

— Хлопчики, не сперечайтеся, — промовила Лариска. — Коли ми сюди прийшли, він сидів на отій старій груші. Я бачила.

— Він сидів на ясені.

— На клені!

— На груші!

— Ой, дивіться, він перескочив на березу!..

Діти змовкли. Тільки тут вони помітили, що галявина дуже тісна. Дерева й кущі оточили їх зеленою стіною. Листя байдуже ворушилося над головами. В хащі було темно і моторошно.

Антошка навмисне голосно промовив:

— Нам нема чого боятися! Цей ліс маленький.

Німа лісова тиша насунулася на дітей. Вони збилися докупи і побралися за руки. Вони не зводили очей з таємничого сонячного зайчика, що вже перестрибнув на стовбур молодого дубка.

А може, це просто сонце пересунулося на небі.. — стиха вимовив Антошка.

Деніско прошепотів:

— Ні, сонце так швидко не може…

— Мені страшно!.. — ледве чутно зойкнула Лариска.

Сонячний зайчик стрибав із стовбура на стовбур і щораз більше наближався до них. Навіть хоробрий Антошка міцніше стискав руки друзів…

І тут зайчик заговорив. Ніхто пізніше не міг пригадати його голосу, отож і я не можу оповісти, який він був. А сказав зайчик таке:

— Не бійтеся мене, діти! Ви б хотіли знайти галявину, де суниць більше, ніж листя?

— Хо… хотіли б… — відказав Антошка.

— Є така країна, де суниці ростуть на кожнім кроці і зовсім не ховаються під листя. Я б міг вас туди провести.

Діти нишком перезирнулися. Антошка для. сміливості набрав повні груди повітря і спитав:

— А це далеко?

— Ні, це близько, — всміхнувся зайчик. — А ви знаєте дитячі лічилки?

Антошка знизав плечима:

— Чи ми маленькі?

— Трошки знаємо, — зважився Деніско. — Не багато, а так собі.

Тут подала голос Лариска, бо пересвідчилась, що сонячний зайчик не страшний:

— Я знаю багато! Я люблю лічилки, і це мені не соромно. Я ж тут найменша…

Зайчик задоволено блимнув:

— От і добре. Спіймайте мене до скриньки і скажіть таку лічилку:

Раз, два, три, чотири, п’ять —

Вийшов зайчик погулять.

Що нам діять, що робити?

Треба зайчика зловити!

Будем знову рахувать:

Раз, два, три, чотири, п’ять!

По цих словах треба зачинити скриньку. Та дивіться, щоб я був у ній! Бо нічого не вийде.

Антошка задумливо провів долонею по своїй жовтій стрішці. Йому давно хотілося, щоб волосся завернуло назад, як у дорослого. Він спитав:

— А як ми звідти повернемося?

— Так само просто. Коли назбираєте суниць скільки схочете, — прокажіть ту саму лічилку з кінця. І відчиніть скриньку. Я вистрибну, а ви опинитесь на цій самій галявині. Запам’ятайте: від кінця до початку!

Лариска похилила голову і спідлоба зиркнула на Антошку: "Ну?"

Хлопчик навіть розсердився:

— Що — ну? Рушаймо — і ніяких "ну"! Це ж справжня таємнича пригода!

— Куди ж ти збиратимеш суниці, як у скриньці буде зайчик?

— Байдуже! Скину футболку, вона ж у мене червона. І назбираю цілий мішок!

Дениско ворушив губами і скуб собі вухо.

— Ти що там бурчиш?

— Не заважай. Повторюю лічилку з кінця:

Раз, два, три, чотири, п’ять —

Будем знову рахувать.

Треба зайчика зловити!

Що нам діять, що робити?

Антошка відчинив гуцульську скриньку і наставив її на сонячного зайчика. Той весело підморгнув і опинився насподі. Антошка проказав:

Раз, два, три, чотири, п’ять —

Вийшов зайчик погулять.

Що нам діять, що робити?

Треба зайчика зловити!

Будем знову рахувать:

Раз, два, три, чотири, п’ять!

І зачинив скриньку. Зайчик зостався всередині.

Діти озирнулися. Це вже була не та галявина. А дуже велика, простора, оточена високими кучерявими деревами. Листя було яскраве, наче мокрі акварельні фарби.

А вгорі було таке саме яскраве небо, і по ньому пливли хмарки, точнісінько як клаптики вати.

Діти глянули під ноги.

— Ура! Це справжня Країна Суниць!

Соковиті червоні ягоди вкрили геть усю галявину, аж листочків не було видко.

Антошка ще не встиг скинути своєї червоної футболки, як його друзі одне по одному вигукнули:

— Повна чашка!

— Повна миска!

Не думайте, що Антошка був такий маруда і завжди від усіх відставав. Але ж він мав пильнувати скриньку, щоб вона часом не випустила зайчика.

Поставивши скриньку на землю, він стягнув футболку. Лариска міцними нитками поперев’язувала комір і рукави. Тепер друзі мали доброго мішка.

Та не встигли вони виповнити його й наполовину, як позад них почулося шарудіння.

Одновусий і біла ворона

Під деревом стояв дивний дядько. Довгий і худий, як стовп. Голова велика, як казан. Маленькі оченята з-під зелених брів ковзали по дітях.

Та не це було дивне. Дивне було те, що під круглим, як бараболя, носом у нього ріс тільки один вус. З правого боку. Та який! Довгий-довгий та тонкий, наче мотузка. Він петлею звисав до пояса, ніби аксельбант на старовинних мундирах. А кінець перекинутий через плече.

Вус був рудий.

Діти і одновусий дядько мовчки дивилися одне на одного. Лариска підійшла до Антошки, схопила його за руку і прошепотіла:

— Я боюся… Кажи лічилочку, вертаймося швидше додому!

Дениско за своєю звичкою смикав вухо. Антошка мужньо чекав, що буде далі.

— Ви хвальки? — спитав дядько.

— Чого це ми хвальки? — образився Антошка. — Звичайні собі діти. Піонери.

— Я ще не піонерка, — шепнула Лариска.

— Скоро будеш.

Дядько зняв кінчика вуса з плеча, щось на нього намотав і розглянувся довкола. Дітям навіть здалося, що він хоче йти. Аж ось погляд його впав на гуцульську скриньку. Дядько здригнувся і ступив уперед.

Антошка підняв скриньку і притис до грудей. Лариска міцніше стисла його руку.

— То ви, мабуть, нетутешні? — запитав дядько якимось дивним тихим голосом.

— Ні. Ми з піонерського табору.

— А що таке — піонерський табір?

Діти ззирнулись і знизали плечима. Але дядько й не чекав на відповідь. Він зробив іще один крок, знову закинув рудого вуса за плече і спитав:

— А як же ви повернетесь додому?

— У нас є лічилочка-поверталочка! — вихопилась Лариска.

Дядько був не такий уже й страшний, аби лиш звикнути до його довгого вуса і зелених брів.

— А що ви тут робите?

— Збираємо суниці.

— Для кого?

— Для дітей.

Очі дядька прикипіли до скриньки. Він спитав:. — А що у вас… там? Суниці? Дениско застережливо зиркнув на Антошку й Лариску і насупився. Але ті сказали разом:

— Сонячний зайчик!

— Не може бути! — скрикнув схвильовано дядько.

— То ми, по-вашому, брехуни? — знову образився Антошка. Дядько здивувався:

— Хіба ви ніколи не брешете?

— Ніколи, — твердо відказав Дениско. І вуха його знову запалали ліхтариками.

— Майже ніколи, — мовила Лариска і опустила очі.

Антошка всміхнувся просто в лице незнайомцеві:

— А чого б це ми вам брехали? Ми вас не боїмося.

— Мене й не слід боятися, — задоволено сказав дядько. — Я добрий. А зайчика у вашій скриньці нема.

— Нема? — Антошка націлив на дядька своє підборіддя і стрішку. — Може показати?

— Антошко!.. — діти обіруч ухопили товариша. — Не можна! Зайчик вистрибне — ми не зможемо повернутися!

— Ну, я вірю, вірю, — сказав одновусий. — Зайчик то й зайчик. — І він пронизливо свиснув. Десь У гущавині залопотіли крила, і ось над галявиною закружляв великий птах. Він, як планер, плив у повітрі і дивився вниз. А потім сів одновусому на плече.

Це була біла ворона.

Діти ще ніколи не бачили білих ворон, тільки чули про них у прислів’ях. Вони здивувалися. Антошка спитав:

— А хіба білі ворони бувають?

— Сядьмо… — припросив дядько і перший сів під деревом. — У Країні Суниць буває все.

Діти посідали навколо нього. Ворона на дядьковому плечі переступала з ноги на ногу і пильно дивилася на дітей червоними очима. Антошці навіть здалося, що вона зараз заговорить.

— Ви хто? — обережно спитав Дениско.

— Лісник. Господар цього лісу. Тут усі звірі і всі рослини мене слухаються і роблять усе, що я накажу.

— Не може бути! — сказав Антошка.

— То що ж я, по-вашому, брехун? — підняв дядько зелені брови.

Діти знітилися. Одновусий кивнув:

— Нічого, я не ображаюсь. Я дуже люблю дітей. У мене своїх немає, і через це я страшенно люблю чужих дітей. І вас я люблю страшенно. Не вірите?

Лариска вірила, Дениско не вірив, а Антошка вагався — вірити чи не вірити. І через це всі троє промовчали.

— У нас тут дуже багато суниць, — вів далі дядько. — І їх зовсім не треба збирати. Вони збираються самі.

— Та ну? — у Лариски спалахнули очі.

— Кажіть, — кинув недовірливо Антошка. — Ми не такі маленькі, як вам здається. Я вже перейшов до четвертого класу.

Дениско серйозно зауважив:

— Я думаю, нам час додому.

Ворона знову переступила з ноги на ногу і дзьобом торкнула дядька за вухо. Той схопив свого вуса і почав його розгойдувати.

— Як це — додому? — здивувався він. — Хіба я можу відпустити вас без суниць!

— Нічого, ми вже трошки нарвали.

— Нарвали! — дядько сплеснув долонями, а біла ворона раптом засміялася скрипучим, як старі ворота, голосом.

У дітей мороз пробіг поза шкірою. Антошка міцніше притис до себе скриньку і вже розтулив губи, щоб сказати лічилочку-поверталочку. "Раз, два, три, чотири, п’ять — будем знову рахувать…"

Дядько погладив ворону по голові.

— Не бійтеся. Тут ще не такі чудеса бувають. А наша біла ворона — дуже добра жінка. Вона вміє співати і танцювати.

Антошці закортіло довідатись, які ще дива бувають у Країні Суниць.

— Чом у вас тільки один вус? — спитав він.

Дядько погладив отой рудий мотузок, і очі його засвітилися сумом. Він пояснив:

— Другого вуса мені відкусила відьма.

— Тут і відьми бувають? — зойкнула Лариска.

— Була одна. Але ми її вже давно перевиховали. Вона тепер зробилася добра і щодня робить для дітей солодкий суничний мус.

Ворона розтулила дзьоб і промовила приємним жіночим голосом:

— Діточки, коли ви хочете повернутися додому з суницями, проспівайте співаночку, якої я вас навчу. Поки ви співатимете, суничк збиратимуться.

Діти перезирнулися. Біла ворона, помітивши їхнє вагання, злетіла з дядькового плеча і сіла серед галявини. А далі зиркнула на дітей червоними очима — і почала танцювати.

Це був дуже кумедний танок. Ворона стрибала на одній нозі, потім на другій, крутилася, сплескувала крильми, перекидалася через голову, а раз навіть стала на дзьобі і смішно дригала вгорі ногами.

Діти аж покотилися зо сміху.

Підбадьорена ворона ще й заспівала:

Ой іду я лісом, лісом

За ведмедем і за лисом!

Діти зацікавлено оточили ворону. Нараз вона спинилася:

— Ну як? Чи хочете вивчитися моєї співаночки?

— А суниці самі полізуть у футболку? — перепитав Антошка.

— Пострибають!

Дядько стояв під деревом і всміхався. І все дивився на різьблену скриньку.

— Я згоден! — крикнув Антошка. — Давайте, тітко, свою співаночку!

— Ви наготуйте, куди стрибати суницям, — порадила ворона, — та й до діла. Висипте оте, що назбирали, то все дрібне. До вас стрибатимуть найсмачніші суниці! Найкрра-щі!

Діти так і зробили.

— Я заспіваю, а ви підспівуйте: "Та й я! Та й я!"

Увага! — і біла ворона знову почала танцювати і виспівувати:

Ой іду я лісом, лісом

За ведмедем і за лисом!

Та й я! Та й я!

Діти підспівували "Та й я!", а самі озиралися. Навколо творилися дива: найбільші суниці зривалися з місця і цілими роями, як бджоли, сипалися в чашку і миску і в Антощину футболку.

Стало так весело, що друзі й собі почали пританцьовувати. Навіть Антошка забув, що він уже перейшов до четвертого класу, і, наче первачок, стрибав на одній ніжці і дзвінко-дзвінко кричав: "Та й я!" Навіть розсудливий Дениско перестрибував з ноги на ногу і, сміючись, підспівував: "Та й я! Та й я!" А вже про Лариску нема що й казати!

Йду за вовком і за зайцем

Та втішаюсь гарним танцем!

Та й я! Та й я!

Антошка підстрибав до дядька і протяг йому скриньку:

— Подержіть, будь ласка!

І повернувся до гурту.

А як стану я до танку,

Заведу мерщій співанку.

Та й я! Та й я!

Забуваночку співаю,

Поверталку забуваю!

Та й я! Та й я!

Тут тільки Антошка спам’ятався і аж затулив долонею рота. Та вже було запізно. Ворона злетіла і зареготала голосом скрипучим, як сто старих воріт: "Прррощавайте, діточки!"

Друзі озирнулися. Дядька не було. Тільки з гущавини чулася його швидка хода.

— Скринька!.. — скрикнув Антошка. — За мною!

Але ж скриньку треба знайти!

Вони бігли лісовою гущавиною, і їм здавалося, що віти самі дають їм дорогу. Бо ані одна не зачепила за обличчя.

Бігли так довго, що врешті геть знесилились. Найбільше Лариска. Тяжко дихаючи, вона впала на траву і розкидала руки.

В лісі тихо. Ніщо ніде ані шерхне.

— Лісник! — покликав Антошка. — Лісник, де ти є?! Віддай нам скриньку! Там наш зайчик!

Тиша.

— Лісник!.. Ти ж казав, що любиш дітей!..

Тиша.

— Дядечку! Одновусенький! — надривався Антошка. — Ми ж без скриньки не вернемось додому!.. Ти мене чуєш?

Тиша.

Дениско промовив:

— Він не озветься. Я думаю, що він усе це із вороною влаштував, щоб викрасти скриньку.

Лариска підвелась, і друзі побрели назад, на суничну галявину.

А там сиротливо лежала Антощина червона футболка, повна найкращих, найсмачніших, найчервоніших суниць. І так само сиротливо стояли повна біла чашка і повна мисочка.

Діти стомлено посідали.

— Хто пам’ятає лічилку-поверталку? Ану, Дениску…

Той смикнув себе за вухо, насупився і пробурмотів:

Раз, два, три, чотири, п’ять —

Вийшов зайчик погулять.

Враз мисливець вибігає…

— Там не було про мисливця, — перебив Антошка.

— Не було, — ствердила Лариска. — Там тільки треба було все починати з кінця. Дениско зітхнув і знову забурмотів:

…Прямо в зайчика стріляє,

Враз мисливець вибігає,

Вийшов зайчик погулять…

— Про мисливця не було! — крикнув Антошка.

— А ти не кричи! Не було, не було… Сам тепер згадуй, як там було!

Дениско змовк. Лариска прошепотіла:

Раз, два, три чотири,

Кицьку грамоти навчили…

— Про кицьку не було! І лічилося до п’яти! Ех ви, — Антошка махнув рукою і з’їв суничку. — Не можете…

— А ти можеш?

Антошка подумав і почервонів:

— Ні. І я не можу.

Дениско похмуро сказав:

— Ти нас міг тільки сюди завести. А вивести вже не можеш. Герой!..

— Ніхто не примушував боягузів зі мною ходити! — сказав Антошка: — Нам тільки треба дістати собі назад скриньку — от і все.

— Як ти її дістанеш?

— Вона у лісника. Я тебе питаю: ми можемо знайти живу людину, коли знаємо, хто вона така? Можемо. І нема чого тут нюньки розпускати!

— Ну, знайдеш ти лісника! — запально відказав Дениско. — Я б ще хотів подивитися, як ти у нього відбиратимеш скриньку. Та нехай уже. Уяви, що ти її відібрав. А далі? Без лічилки-поверталки все одно нічого не вийде.

— Згадаємо.

— Якби ви не горлали за вороною співанку-забуванку, то може б і згадали.

— А ти не горлав?

— Я не хотів.

Антошка підхопився від обурення:

— І з таким боягузом і канюкою я дружив три місяці! Хочеш все на мене звернути? Звертай! Ми з Ларискою підемо шукати скриньку і дорогою будемо згадувати лічилку. А ти сиди під деревом, їж суниці і скигли.

— Я такого не казав!

— Ти казав, що скриньку шукати не треба!

— Не казав!

— Лариско, він таке казав?

— Він… — дівчинка не хотіла нікого образити. Вона не любила, коли хтось свариться. — Він… він казав трішечки так, а трішечки не так…

Дениско так смикнув себе за вухо, що аж скривився. Обурено глянув на Лариску:

— Казав, не казав! Справжня людина повинна мати свою думку! Казав, не казав!..

Антошка висипав із футболки суниці, одягнувся і глянув на небо. Швидко поночіло.

Всі мовчали. Всі розуміли, що сьогодні вирушати на пошуки не варт. І всі дуже хотіли їсти.

Залопотіли крила. Діти глянули вгору. На гілку сіла сорока-білобока, з цікавістю подивилася униз і спитала:

— Це у вас була скринька?

— У нас. Ти знаєш, де вона?

— Я знаю все, я знаю все! — похвалилася сорока і смикнула своїм довгим хвостом. — А що ви тепер робитимете?

— Скажи, де наша скринька, тоді ми вирішимо, — обережно відказав Антошка.

Сорока-білобока задерла хвіст, пильно на нього поглянула і прострекотала:

— Вашу скриньку спершу ніс дядько, а як він вийшов із лісу, зверху злетіла біла ворона, взяла скриньку у дзьоб і полетіла геть.

— Куди?

— Далеко-далеко! На той кінець Країни Суниць. Ви її зроду не знайдете! Ага!.. А тепер кажіть, що ви робитимете?

Ніхто не відповів. Сорока ще трохи побазікала, сподіваючись вивідати якусь новину, та й полетіла розчарована.

Діти зніяковіло мовчали. Як і слід було чекати, першою не витримала Лариска.

— Хлопчики, — сказала вона, — давайте помиримось.

Антошка і Дениско з-під лоба переглянулись і промовчали.

— Га, хлопчики? — жалібно повторила Лариска. — Давайте помиримось і будемо вечеряти!

— Суницями? — похмуро спитав Антошка. — Я й так ними ситий.

— Ну все одно! — Лариска пожвавішала. — Ну, давайте!.. Га? Ну, я знаю гарну лічилочку-помирилочку. От послухайте:

Мир-миром,

Пироги, з сиром,

Варенички в маслі,

Ми дружечки красні.

Поцілуймося!

Хлопці глянули один на другого. Їм дуже захотілося поцілуватися, але вони соромились. А Лариска — ні. Вона поцілувала спочатку Дениска, а тоді Антошку. Антошка почервонів і витер щоку рукавом. І пробурмотів:

— Телячі ніжності…

Але враз усім відлягло від серця.

— Що це? — вереснула Лариска.

Вона дивилася на мисочку й чашку. Там було повно гарячих запашних вареників. По них стікало розтоплене масло.

Всі троє ковтали слину.

— А он іще… — сказав Дениско.

Просто на траві лежала купка свіжих пирогів. Дівчинка розломила одного. Він був із сиром.

— Що за оказія? — пробурмотів Дениско. І замість того, щоб смикнути себе за вухо, схопив вареник, відкусив шматочок, і його рот сам собою розплився у щасливу усмішку:

— З м’ясом!

Це була пишна вечеря. Коли було з’їдено всі до одного вареники й пироги, згадали про суниці. Ягоди в цій країні були соковиті й солодкі.

— Мені на животі хоч марші грай, — Антошка ліг на спину.

Дениско теж ліг:

— А що, коли цю вечерю підкинули вороги?

Всі змовкли, вражені. Навіть Дениско був вражений своєю здогадкою. Всі почали прислухатися до себе.

— Хлопчики, у вас ще нічого не болить? — тихо спитала Лариска.

— У мене болить душа, що нас так одурили, — відказав Антошка.

— У мене болить вухо, — додав Дениско.

Лариска зітхнула.

— Душа і вухо — це нічого, — мовила вона. — Душа від кривди болить, а не від вареників. А вухо тому, що Дениско його насмикав. А от у мене нічого не болить…

Ще помовчали. А тоді Дениско засміявся.

— Ти чого?

— Це ніякі не вороги. Це — лічилка. Ви ж пам’ятаєте, про що нас питав сонячний зайчик? Чи ми знаємо лічилки. Мабуть, у цій країні лічилки мають велику силу, от що я думаю.

Антошка схопився і замахав руками.

— Ура! Ми переможемо! Лариско, ти всі лічилки знаєш?

— Мабуть, не всі…

— Ну — хороші знаєш?

— Знаю…

Дениско мугикнув:

— Я не думаю, що на світі є лічилки, які б повертали дітям украдені гуцульські скриньки.

Лариска трохи подумала і сказала:

— Ні, такої лічилки нема.

— Ану я спробую, чи воно й справді… — І Антошка, присівши, проказав:

Котилася торба

З великого горба,

А в тій торбі

Хліб, паляниця.

З ким захочеш,

З тим поділися!

З малого горбочка на краю галявини одразу покотилася весела квітчаста торба. І підкотилася просто до Антощиних ніг. Він її швиденько розв’язав і урочисто підняв над головою буханець сірого хліба і високу білу паляницю.

Діти довго галасували, аж поки з-під куща не почувся сердитий тоненький голосок:

— Що за гвалт?

То був їжак.

— Пробачте, — сказали діти і змовкли. Вони не уявляли, про що можна розмовляти з їжаком.

Звірок поволі обвів усіх оченятами.

— Ви хвальки?

Так само починав розмову і одновусий.

— Ми не хвальки! — різко відказав Антошка.

— А хто ж ви?

— А вам яке діло?

— Ви чужі?

Лариска відповіла:

— В цій країні ми справді чужі. Але ми охоче повернулися б додому, коли б могли…

— А чому ж ви не можете?

— У нас украли скриньку.

— У вас була скринька? — їжак враз настовбурчив усі свої голки і позадкував під кущ.

— Була…

— Різьблена?

— Різьблена. Гуцульська.

— Де вона, кажіть же швидко!

Антошка махнув рукою і повернувся спиною до їжака. Він пробурмотів:

— У цій країні всі з розуму звихнулися на гуцульській скриньці. — І кинув їжачкові через плече: — У нас її вже вкрали, так що не хвилюйтеся дарма.

— Хто вкрав? — тихо спитав їжак.

— Одновусий.

— Я так і знав. А біла ворона з ним була?

— Була.

— Я так і знав. — їжачок відзадкував ще глибше під кущ і скрушно забурмотів: — Ой, буде лихо, буде біда, буде лихо… Краще б ви сюди не приходили.

— Кому буде лихо? — спитав нервово Антошка.

— Всім буде лихо. — Зашаруділа трава, і все стихло. Їжак пішов.

Ніч і ранок

— Я думаю, що з нашою гуцульською скринькою пов’язана якась небезпечна таємниця, — висловився Дениско.

— Всі так думають! — озвався Антошка.

Лариска обмацала горбок, з нього допіру скотилася торба.

— Хлопчики, тут м’яка трава. Ляжмо спати під цим горбочком.

Дітям ще ніколи не доводилося спати так далеко від рідних і друзів, а тим паче — просто неба на траві, без ліжок і ковдр.

Вклалися рядочком, лягли на бік. Антошка обійняв Дениска. Дениско обійняв Лариску, а дівчинка скоцюрбилася, підтягла коліна до підборіддя і завмерла. Але за хвилину вона прошепотіла:

— Хлопчики, ви спите? Мені страшно скраю…

Тоді вони лягли інакше. Антошка обійняв Лариску. Лариска обійняла Дениска, а Дениско скоцюрбився і підтяг коліна до підборіддя. Йому теж було страшно, але він нічого не казав.

Так діти й поснули. Найтепліше й найзатишніше було Ларисці. Коли всі троє намулювали собі один бік, сонний Антошка командував: "Перевертаймося!" І вони переверталися на другий. А Лариска однаково залишалася між хлопчиками.

Антошка перший розплющив очі. Просто перед його носом стояла суничка. Вона була блискуча, наче вкрита лаком, із жовтими цяточками. На ній сиділа краплина роси. Вона здавалася зеленою. Та коли Антошка придивився, він зрозумів, що краплина була звичайна. То в ній відбивалися зелені дерева. Їхні верхівки вже золотили сонце.

— Вставайте! — гукнув Антошка на ввесь голос.

Кілька білочок на вітах з переляку шугануло врозтіч. Дениско і Лариска посхоплювалися на ноги. Дівчинка довго терла свої великі очі кулачками і нічого не розуміла. А Дениско відразу пригадав усе. Він зітхнув і сказав:

— Якби встати раніше. А то втрачено цілу годину по сході сонця.

Лариска стояла під деревом спиною до хлопців. У неї здригалися плечі.

Антошка закліпав і почухав потилицю. А Дениско підійшов до Лариски, несміливо торкнувся її пальцем і спитав:

— Що це там капає? Дівчинка схлипнула:

— Ро-роса…

Дениско зазирнув їй в обличчя і розгублено сказав:

— І по щоках у тебе тече роса… І в очах — роса…

— Не дивись… — Лариска знову відвернулась. — Треба умитися.

— Я знаю як! — вигукнув Антошка. А сам собі пробурмотів: "Отак зв’язуйся з дівчатами, ледве що станеться — вже рюмсають..." І вже голосно: — Я знаю, як умитися! Ану всі — під дерево!

Коли вони стали під молодим густим ясеном, він щосили труснув стовбур. Дітей облив справжній росяний дощ.

Потім посідали снідати. Лариска проказала вчорашню "помирилочку", бо всім дуже сподобалися варенички в маслі. Але варенички не з’явилися. І пиріжки не з’явилися.

Антошка сказав лічилочку про торбу, але й з того нічого не вийшло.

— Погані наші діла, — мовив він. — Може, лічилки мають силу тільки ввечері.

Дениско примружив очі:

— Я думаю, що, може, кожна лічилка діє тільки один раз.

— Так я знаю ще одну! — зраділа Лариска. — Теж про їжу!

Дівчинка вже заспокоїлася, а роса зовсім змила сліди сліз з її рум’яних щічок.

— Тримай її при собі, — відказав Антошка. — Лічилки треба приберегти. А зараз у нас є суниці і хліб.

Діти поснідали вчорашнім хлібом, щедро заїдаючи його смачними суницями. А на деревах сиділо вже кілька білочок і з цікавістю стежило за друзями.

Нараз із-під куща почулося:

— А чого б вам не залишитися в лісі назавжди?

То був учорашній їжак. Він звівся на задні лапки, а передніми опирався на суху гілочку.

— Нам треба скриньку, — відказав Антошка. — Ввесь ліс перериємо, а скриньку знайдемо.

Їжачок сумно ворухнув голками:

— В лісі вашої скриньки немає.

— А де вона? — діти разом повернулися до нього. Той про всяк випадок відступив під кущ.

— Я гадаю, що далеко. Може, аж на Синій горі.

— Де це?

— По той бік Країни Суниць… Не ходіть туди, Діти, не ходіть, — їжачок відпустив гілочку і з благанням здійняв догори лапки. — Не ходіть, бо буде вам біда. Буде лихо, буде біда… І нам усім буде біда!..

— Яка біда? — допитувався Антошка.

— Не знаю… Ще мій дід чув од свого діда, що коли до Країни Суниць прийдуть чужі діти з різьбленою скринькою і ту скриньку у них вкрадуть люди Бевзя, — буде велика біда. І тим дітям, і всім мешканцям Країни Суниць. Про це весь ліс знає!

— А ліс у вас великий?

— Що там того лісу… — їжачок опустився на всі чотири і похнюпився. — Ліс росте тільки скраю, а там майже все понищили… Не ходіть! Ми вас зуміємо сховати!

— Від кого?

— Від біди…

— А як іти до Синьої гори?

— Десь там… — їжачок махнув лапкою на схід.

— Кінчаймо снідати! — Антошка схопився на ноги. — Є така пропозиція: я піду перший, за мною Лариска. Денис — замикаючий. Згода?

— Згода! — сказали діти.

Вони помахали їжакові і рушили в гущавину.

Ось уже й верховіття зімкнулося над ними. Але, як і вчора, лагідно розступалися гілки.

Білочки проводжали маленький загін, перестрибуючи з дерева на дерево, і стривожено гомоніли між собою.

Невдовзі попереду стало світліше. То вони наблизилися до узлісся.

— Тихше, — сказав Антошка. — Не шарудіти. Ми не знаємо, що там таке.

Тим часом їжачок на галявині згорнувся клубочком і замислився. Та за півгодини його сполохав лункий тріск і голоси в хащі. Звірок насторожився.

Тріск і вигуки ставали чутнішими. І ось на галявину один по одному видерлося четверо дивних чоловічків.

Вони були схожі на хлопчиків, але менші за Антошку і його друзів. Тільки голови мали круглі, наче кулі. Лице в кожного теж кругле й гладке, а на ньому гулькою стирчав носик. Очі були схожі на білі гудзики з чорними цяточками посередині. На головах росло сіре і коротке, наче гороб’яче пір’я, волосся.

Всі четверо у фіолетових куртках. За поясом у кожного велика рогатка і торбинка з гострими камінцями.

Чоловічки волокли за собою триколісні велосипеди.

— Це тут! — сказав один, оглянувши галявину.

Він сів на велосипед — і всі інші теж посідали на велосипеди. Поважно, один за одним об’їхали галявину. Оглядали кожен кущ, придивлялися до трави і суниць.

— Є! — гукнув один, зіскочив з велосипеда і підняв квітчасту торбинку, покинуту дітьми.

— Є! — гукнув другий і показав на суниці, що їх учора висипав Антошка з футболки.

— Звісно, є! — закричав третій і вказав на прим’яту траву під горбочком.

— Але їх нема, — зауважив перший.

— Авжеж, їх нема, — погодилася решта.

І тут усі четверо помітили їжака. Вони негайно повихоплювали рогатки, позакладали в них гострі камінці і прицілилися.

— Де чужі діти? — закричав перший грізно. Він мав хрипкий, але тоненький голос. — Відповідай зразу, бо вб’ємо! Лічу до трьох! Ррраз!.. Два!..

Всі четверо натягли рогатки сильніше. Їжачок згорнувся клубком і гукнув:

— Опустіть рогатки, тоді скажу. Я не можу говорити, коли мені страшно!

Ті опустили. Їжачок випростався.

— Чужі діти пішли он туди, — і він показав лапкою зовсім у другий бік.

— Давно?

— Зовсім недавно. Тільки-но.

По цих словах їжак прудко дременув під кущ.

Ті четверо вистрілили в нього гострими камінцями, але він уже сховався й був такий.

— За мною! — перший зліз із велосипеда і поволік його за собою крізь хащу. Решта подалася за ним. Тріск і гомін поволі стихали.

Їжак вийшов з-під куща, озирнувся довкола і подався по своїх справах. Білочки на деревах схлипували:

— Почалося…

А оце справжні хвальки

На узліссі діти зачаїлися. Перед ними була велика країна. Там зеленіли гаї і долини, вздовж і впоперек бігли жовті смужки вузьких доріг.

На обрії синіла смуга гір, а над ними здіймалася одна — найвища й найсиніша.

— Я думаю, що нам треба туди, — розмірковував Дениско.

— Всі так думають, — мовив Антошка.

Лариска схвильовано сопіла.

Неподалік чулися голоси. Діти виглянули з-за кущів, щоб роздивитися. На ближніх схилах хлопчики і дівчатка збирали суниці.

— А я вас найперший побачив! — враз почули друзі коло себе.

За кілька кроків стояв невеличкий хлопчик у строкатому вбранні. Він дивився дуже зосереджено і через це часто кліпав довгими-довгими віями. На маківці в нього височів кущик чорного волосся.

— Ну то й що? — насторожено спитав Антошка.

— Ну й нічого. Самий-самий перший!

— А хто ти такий?

— Я тут найрозумніший, найсміливіший, найсильніший і найкращий, — швидко відказав хлопчик. — У мене найкраще, найгучніше і найвидатніше ім’я. Мене звуть Кузька.

— Ти хвалько? — здогадався Антошка.

— Звісно, хвалько.

— А оті? — кивнув Дениско на дітей, що збирали суниці.

— І вони хвальки. Тільки хіба ж такі, як я! А ви?

— А ми не хвальки.

Кузька так здивувався, що аж сів. Він знову закліпав довжелезними віями і поторгав себе за кущик на маківці. Поміркувавши, Кузька сказав:

— Кожний розумний, гарний і сильний чоловік мусить бути хвальком. Бо звідки ж люди знатимуть, що він такий хороший?

— Як він і справді такий хороший, то люди це й самі помітять, — сказав Дениско.

— Не може бути!

Лариска посміливішала і підступила до Кузьки дуже близько. Вона придивилася до нього і сказала:

— Які в тебе довгі вії! Кузька негайно відповів:

— Найдовші, найчорніші і найкращі!

— То я ж це сама помітила, ти ж мені про них не казав!

— І справді… — спантеличився Кузька.

А тоді схопився на ноги:

— А хіба ти знаєш, що я можу вилізти на найвище дерево? І що мій дім тут найвищий? — і, не перевівши духу, додав: — А я вас все одно помітив найперший! А я зараз всім про це розкажу!

І він побіг до гомінкого гурту хлопчиків.

Антошка і його друзі пішли слідом. Кузька вже кричав, що він помітив найперший, а всі інші зняли галас, що вони побачили раніше, та тільки не хотіли казати. Кожен хвалько кричав сам, інших не слухав, а на наших друзів взагалі ніхто не звертав уваги.

Хвальки були в строкатому вбранні — у такому яскравому, що аж в очах рябіло.

Лариска потягла Кузьку за рукав:

— Ти нам можеш помогти?

— Можу! Я все можу!

— А ти можеш не кричати?

— Можу…

Один з-поміж хлопчиків кинув камінця і похвалився:

— Ніхто не кине далі, ніж я!

Кузька й собі, забувши про Лариску, схопив камінця і пожбурив. Кидав він слабенько, ще гірше, ніж перший хвалько, але зразу ж здійняв лемент:

— А я далі! Я кидаю далі за всіх!..

Тут всі вони почали кидати камінці і вихвалятися:

— А я торік кинув камінь так далеко, що він долетів звідси аж до міста.

— А я вчора, коли тут нікого не було, кинув камінь на небо і влучив аж он у того жайворонка!

— А я сьогодні рано, коли ви всі ще спали, кинув камінь так далеко, що він ще й досі десь летить!..

Тоді Антошка пірнув у гурт хвальків, підняв камінця і запустив його вгору. Чорна цяточка звилася високо-високо, а тоді ніби завмерла десь у небі і скоро впала аж під далекими чагарниками. Антошка таки вмів кидати камінці!

Хвальки принишкли. Антошка схопив ще одного камінця і кинув уперед. Камінь засвистів у повітрі і впав аж біля мертвого гаю. Там були високі дерева з відпиленими вітами і геть обідраною корою.

— Аж до міста!.. — вражено прошепотів Кузька.

Решта спантеличено мовчала.

— До якого міста? — здивувався Антошка.

— До нашого. До міста Хвальків. До найкращого…

— …найкращого, найвідомішого і найхвалькуватішого, — докінчив Антошка.

— А ти звідки знаєш? — здивувався Кузька. Незнайомі діти вражали його щораз більше.

— Знаю, бо я не хвалько.

Кузька непевно сказав:

— А я позавчора кинув камінець аж до Синьої гори…

— А де Синя гора? — підскочив до нього Дениско.

Хвальки знову зняли галас, показували на обрій, а тоді засперечалися, хто перший відповів чужим дітям.

— Гей, хвальки! — крикнув Антошка. — А хто з вас уміє найпильніше слухати?

— Я! Я!! Я!! — зачулося звідусіль.

— Тоді слухайте всі мовчки!

Хвальки вгамувалися і наставили на Антошку смарагдові, рожеві, чорні й фіалкові очі. Хлопчик розповів, що сталося з ним і його друзями і що їм треба дійти до Синьої гори і знайти там свою скриньку. Антошка розумів, що хвальки непогані діти і не зичать зла нікому. Він тільки не врахував, що, маючи таку ваду, вони можуть нашкодити ненавмисне. Це була серйозна помилка.

Ледве він скінчив, як хвальки загули:

— А я слухав найуважніше!.. А я перший зрозумів!.. А я знаю, як пройти до Синьої гори!.. А я давно вже чув про різьблену скриньку!..

— А я найперший вам кажу, що це Оті Самі Троє, про котрих говорили ще в давніх казках!

— Урра!.. Ми найперші побачили Отих Самих Трьох!..

І хвальки наввипередки кинулися до свого міста, щоб розповісти всім-всім його мешканцям, що вони були найперші... А розповісти Антошці і його друзям, як іти до Синьої гори, забули.

Отой обідраний гай і був місто Хвальків. Кожне дерево мало велике дупло біля кореня, і в тих дуплах жили хвальки. Всі в Хвалькові враз покинули свої справи і оточили дітей, що прибігли з узлісся. Там знялася метушня. Хвальки по спиляних сучках здиралися на стовбури своїх "домівок" і звідтіль вихвалялися на все горло. І кожен слухав тільки себе самого.

Весь цей гамір почули й ті, хто на схилах горбів збирав суниці. І тоді покинуті кошики покотилися вниз, розсипаючи ягоди, а збирачі помчали до міста.

Кузька теж було кинувся за своїми, та Лариска спинила його за рукав і нагадала:

— А ти казав, що можеш нам допомогти!

Кузька постояв, подумав — і залишився.

— А я знаю, як пройти до Синьої гори, — сказав він. — Треба йти отам... — Він закліпав і опустив вії. Потім зітхнув і додав: — А я перший помітив, що в тебе голубі очі...

— Що там помічати! — зневажливо сказав Антошка.

А Дениско додав:

— Яке це має значення. Я думаю, що це помічають усі. А якщо ти такий розумний, то відповідай, про що тебе питають.

Кузька сказав:

— Треба йти отією доріжкою, а тоді завернути за отой горбок, а потім поминути місто Підлабузнівськ… — Він хотів чимось похвалитись, але стрівся з Ларисчиним поглядом і зітхнув: — Все. Далі я не знаю.

— Кузінько, — сказала лагідно дівчинка. — Покажи нам дорогу. Ходи з нами, га?

Кузька поглянув на своє місто, де ще й досі галасували хвальки, подивився собі під ноги, а потім на Лариску. І відказав:

— А що? Я найсміливіший! Я можу й піти!

— То ходім! — вимогливо мовив Антошка.

— А навчиш кидати камінці?

— Навчу. І стрибати навчу далеко. І лазити по деревах. А Дениско навчить тебе грати у шахи. Хочеш?

— Хочу! А я найперший серед хвальків навчуся грати у шахи!

— Не кажи "гоп", поки не перескочиш, — зауважив Дениско, і друзі рушили.

Кузька розповідає про свою мачуху

Коли загін поминув кинуті кошики і розсипані купки суниць, Дениско спитав:

— А чому ви збираєте відразу у два кошики? Це ж незручно!

— А я знаю! — сказав Кузька.

— Я ж тебе й питаю.

— Бо ми один кошик збираємо для себе, а один — Бевзеві.

— Це що за Бевзь?

— Ну… це наш Бевзь. Наш найрозумніший. Чики-брики.

Антошка зареготав:

— Який же він найрозумніший, коли він бевзь! Він що, живе у Хвалькові?

— Що ти! — вигукнув Кузька. — От бачите, я знаю більше за вас! Наш Бевзь, наш найрозумніший, живе у Бевзьгороді. А я знаю, де це!

— Де?

— Далеко. Аж посеред Країни Суниць.

— І все?

— Все. От ви ж не знали, що це далеко, а я знав!

— Кузінько, будь ласка, — мовила Лариска, — не треба весь час хвалитися. Хвались, будь ласка, рідше.

Кузька винувато кліпнув довгими віями.

— А чому це ви віддаєте тому Бевзеві половину своїх суниць? — спитав Антошка.

— Бо йому ж треба їсти!

— То й нехай собі сам збирає.

— Ну… що ти… — Кузька просто-таки не знав, що відповісти. Йому ніколи не спадало на думку, що Бевзь міг би й сам збирати суниці. — Ну… Як же він збиратиме, коли він такий гладкий?

— Збиратиме — схудне, — зауважив Антошка.

Дениско задумливо сказав:

— Це дивна країна. Я думаю, що їх просто змушують збирати суниці цьому самому Бевзеві.

— А я вчора збирав суниці, — вигукнув Кузька, — так я їх усіх одурив! Для себе зібрав тільки один кошик, а Бевзеві аж два!

— Навіщо?

— Ну… — Кузька знітився. А тоді про всяк випадок додав: — А іншим разом я збирав суниці, то Бевзеві зібрав тільки один, а для себе аж три!

Кінці з кінцями у Кузьки не сходилися. Антошка так і сказав:

— У вас, у хвальків, через отой вічний гвалт у голові негаразд.

— Вас ще треба виховувати і виховувати, — кинув Дениско. — А ви до школи ходите?

— А що це школа?

— А що ж ви цілими днями робите?

— Ну… збираємо суниці, а тоді… хвалимось. Їмо суниці, хвалимось…

— Все ясно, — сказав Антошка. — Запитань немає. Ми пізніше обміркуємо, що з вами робити.

Тим часом у Хвалькові тільки й мови було, що про Отих Самих Трьох і різьблену скриньку. Хвальки й не завважили, як до їхнього міста прилетіла сорока-білобока. Вона дослухалася до розмов, задоволено скрикувала і швидко-швидко сукала довгим хвостом.

Насукавши на хвіст досить новин, сорока знялася. Летіла низько, щоб, бува, не прогавить когось, вартого уваги, і розповісти йому про останні події. Вона летіла до Бевзьгорода.

Коли сорока майнула над доріжкою під горбом, їй здалося, що нею йдуть Оті Самі Троє. Вона зробила над друзями коло, пильно приглянулась і про-стрекотіла сама собі:

— Так! Вони йдуть до Підлабузнівська!..

Діти, зайняті цікавою розмовою, не помітили сороки-білобоки.

— Чому і в лісі, і в Хвалькові про нас говорили так, ніби тут усі на нас чекали? — цікавився Дениско.

Ясно, в тому була якась таємниця. Кузька охоче відказав:

— А я все знаю! Різьблена скринька — це страшна річ. Мені ще мати казала, що Бевзь Четвертий страшенно її чекав усе своє життя. Та так і не діждався.

— А хто такий Бевзь Четвертий?

— Ну… Це ще коли не було Бевзя П’ятого, то був Бевзь Четвертий. Ні, навпаки, я знаю! Це ще коли був Бевзь Четвертий, так не було Бевзя П’ятого. Бевзь Четвертий був найрозумніший. А Бевзь П’ятий — ще розумніший.

Про історію Країни Суниць Кузька, як бачите, мав досить туманне уявлення. Та й не дивно, бо тут не було шкіл.

— Кажи далі.

— Мати мені казала: колись у давнину Країні Суниць наврочили, що сюди прийде трійко чужих дивних дітей з різьбленою скринькою. І якщо у них ту скриньку викрадуть, то почнуться діла-діла..

— Які?

— Ну, я цього не знаю…

— А ти згадай, що тобі ще казала мати?

— А я ніколи нічого не забуваю! Я найрозумніший, найкращий, найсмїливіший і найсильніший!

— Кузінько, а що ти мені обіцяв? — нагадала Лариска.

Кузька спалахнув. Антошка подумав, що Кузька має сором. Коли так — з нього ще можна зробити людину.

Лариска спитала:

— А хто твоя мати?

О! — з захватом вигукнув Кузька. — Вона найстрашніша! Вона найогидніша і найжахливіша в світі!

— Хіба ж так можна!.. — злякалась Лариска. — Про маму?

— А яка вона мені мама! Вона — мачуха! Ні в кого немає мачухи, а в мене є!

— Неправда, — заперечила дівчинка. — В нашому класі є один хлопчик, так у нього теж мачуха. Вона хороша і дуже його любить. І він її любить.

— А в мене — найстрашніша! — повторив Кузька. — Тільки я її не боюся. А вона мене боїться.

— Чому?

— Бо я її можу перевернути на жабу.

— Бреши більше! — презирливо кинув Антошка.

— Правда! Я все можу!

— Хвалько! А мене ти можеш перевернути на жабу? — Антошка звернув до Кузьки своє гостре підборіддя і хвацько відкинув назад жовту стрішку волосся.

Дениско всміхався собі під носа, а Лариска затримала подих і чекала, що відповість хвалько.

— Тебе не можу, — спокійно відказав Кузька. — А мачуху можу.

— Це ж чому?

— Я до неї потрапив, коли ще був зовсім маленький. І довго-довго жив у неї в норі.

— У норі? А чого це вона живе у норі?

— Бо вона відьма, — повідомив Кузька. — Я ж усе знаю, ви слухайте!.. Щоб відьма не поїла всіх дітей у Країні Суниць, тут здавна є таке чаклунство: кого вона захоче з'їсти, той дістане силу перевернути її на жабу.

— А вона їсть дітей? — жахнулася Лариска.

— Вона б їла, так оте старе чаклунство не дозволяє.

— А тебе хотіла з'їсти?

— Хотіла. Вона мене взяла до себе ще маленьким і сказала, що вона моя мама. Всі так і звикли, що вона мати. А один добрий їжачок мені розказав, що вона зовсім ніяка не мати, а мачуха. Доки я був малий — доти був потрібний. А тоді виріс, їй уже не підходив, і вона захотіла мене з'їсти. Що тоді було!.. Вона вже нагострила зуби, розклала вогонь. І тільки до мене торкнулась, як щось загуде, задвиготить, загримить. Вона впала, почала кігтями дряпати каміння, заголосила… Це збувалося чаклунство. Її почало корчити, бити об підлогу. Вона як закричить: "Іди від мене, Кузько! Не спокутуй мене, йди геть! Я тобі більше не мати!.." Я був пішов, а вона кричить страшним голосом: "Зажди! Я тебе благаю: не перевертай мене на жабу!.." Ну, я махнув рукою та й пішов. Ото й усе.

— А як же ти можеш перевернути її на жабу?

— Для цього є таке закляття. Таке гарне-гарне, віршик такий. Як тільки я його скажу — вона зробиться жабою.

— А ти його знаєш?

— Я все знаю! — гукнув Кузька. А тоді додав: — А закляття не знаю.

Антошка спинився, ліг на спину просто на дорозі і почав дригати ногами. Всі злякалися і кинулися до нього:

— Антошко, що з тобою?

— Я не можу! — через силу вимовив він. — Він уміє перевернути відьму на жабу… Умру од сміху!.. Він усе добре вміє, тільки забув найголовніше!..

Всі теж сміялися, навіть Кузька ніяково всміхався. Він ображатися не вмів.

Лариска торкнула його за рукав, і Кузька враз зробився серйозний і зосереджений.

— Кузінько, а навіщо ж ти був потрібен відьмі, коли був маленький?

— Вона на мені сушила своє пір’я.

— Яке пір’я?

— Ну, відьми — вони ж такі. Весь час у щось перевертаються. То в змію, то в кішку, то ще в кого. Так-от, вона на мені сушила своє пір’я

після прання. Бо на живому краще сохне. А як я виріс — пір’я вже на мене не налазило.

— Та пір’я ж їй до чого?

— Хіба я не казав? Вона найбільше любить перевертатися на білу ворону.

А ти, киве, не кивай!

Аж ось і місто Підлабузнівськ — кілька десятків чепурних кругленьких будиночків, складених з дрібних камінців. Дашки рожеві, навколо кожного будиночка голуба огорожа.

— Нічого собі містечко, — відзначив Антошка.

Тут друзі завважили, що з довколишніх гаїв до міста бредуть діти, і кожен несе по три кошики суниць.

— Кузінько, а чому вони збирають відразу по три кошики?

Кузька всміхнувся. Йому сподобалось, що Лариса спитала його, а не кого іншого.

— Вони збирають по одному кошику собі, а по два Бевзю.

— Аж по два? Чому так багато?

— Та ж вони підлабузники!

Діти сміялися. Кузька не зрозумів чому, але й собі засміявся і глянув на Лариску. Вона спитала:

— Кузінько, а що — всі хвальки такі симпатичні, як ти?

— Ні, я найсимпатичніший! — гаряче відказав Кузька.

— А якщо без хвастощів? — нагадав Дениско.

Кузька махнув віями:

— Ну… тоді що ж. У нас багато хороших хлопчиків.

Антошка, який рішуче крокував попереду, вагомо сказав:

— Я так відразу й подумав. Якби вони не були хвальки, вони були б зовсім хороші хлопці.

Діти ступили на єдину вулицю Підлабузнівська. Вже за кілька кроків їх оточили цікаві. Підлабузники були геть схожі на хвальків, лише одягнені в усе рожеве та голубе.

Кузька не втерпів і закричав:

— А це Оті Самі Троє, що прийшли до нас із різьбленою скринькою, а її вкрали! Я перший про це дізнався!

Лариска ткнула його пальцем у спину. Кузька змовк. Антошка набундючився і поважно сказав:

— Хто з вас знає, як іти до Синьої гори? Показуйте, розповідайте, я слухаю.

Цього було досить, щоб підлабузники одразу почали підлабузнюватись:

— Ми для вас дізнаємось! Ми довідаємося!.. Ми вам розкажемо!.. А ви б не бажали у нас пообідати? А ви не хочете покуштувати наших суничок?

У цьому улесливому гаморі Антошка почув тільки один голос, який промовив щось певне:

— А ви не бажаєте послухати мене? Я, з вашого дозволу, ніби трішечки знаю, куди треба йти… Прошу до моєї господи!

Маленький підлабузник мало не змітав пилюку біля Антощиних ніг своєю рожевою шапочкою і весь час кланявся і кивав, кланявся і кивав.

— А як тебе звуть?

— З вашого дозволу, Кив… Прошу ласкаво!

— Пішли, — вирішив Антошка.

Вони опинилися на чистому подвір’ї, і Кив запросив їх до столу під кущ малини. Він приніс суничний бульйон, а на друге виставив на стіл суничне пюре. На третє були цілі суниці.

Кив кивав, друзі обідали. Дениско розглядав подвір’я. Потім він спитав:

— Це твій дім?

— Коли ваша ласка, то цей дім і все наше місто належить нашому Бевзю. Чики-брики.

— П’ятому?

— Авжеж, коли ви дозволите, П’ятому, нашому найрозумнішому.

Потім Кив пояснив, що дороги до самої Синьої гори не знає, але знає точно, що вона йде через місто Ябедин. А там він бував.

Поки діти обідали, на другому краю Підлабузнівська з’явився вершник. Він їхав сірим віслюком, і його худюче тіло гойдалося, як лозина, а велика голова крутилася на всі боки. Вершник з-під зелених брів виглядав, чи не кинеться йому назустріч який підлабузник. Довгий, як мотузок, рудий вус був перекинутий через плече.

Його помітили і відразу висипали назустріч. Один тримав віслюка за вуздечку, другий допомагав одновусому злізти на землю, а третій кланявся.

Одновусий розмовляв владно і вимогливо. Поки один з підлабузників бігав додому, щоб принести суниць, двоє інших встигли розповісти, що в місті Оті Самі Троє. І що вони шукають різьблену скриньку.

Одновусий цього й чекав. Адже десять хвилин тому зустрілася йому сорока-білобока.

Він відстебнув від паска флягу і припав до неї. Підлабузники скромно опустили очі.

Потім одновусий скочив на віслюка, вдарив його каблуками і помчав геть із міста.

Недалеко від перехрестя він побачив загін. Чоловічки у фіолетових куртках з великими круглими головами мчали на триколісних велосипедах, здіймаючи густу жовту куряву.

Дядько замахав руками. Загін спинився. Одновусий зліз. На землі він негайно став на голову і щось прокричав велосипедистам, махнувши ногою в бік Підлабузнівська.

Тоді звівся, і головний велосипедист підсадив його на віслюка.

Загін помчав до Підлабузнівська, а одновусий — у протилежний бік.

На подвір'ї Кива тривала розмова. Антошка казав:

— По-моєму, підлабузників взагалі треба бити.

Кив кивнув:

— Як вам буде завгодно. Ви куди зволите мене бити? — і він з готовністю взявся розстібати свої голубі штанці.

— Зараз же сідай на місце! — крикнула Лариска.

Кив, побачивши, що Антошка не заперечує, слухняно сів. Дениско сказав:

— Я думаю, що бити господарів недобре.

— Я казав: не господарів, а підлабузників.

— Але ж ці підлабузники — наші господарі!

— Це вони не через гостинність, а через своє підлабузництво, — пробурмотів Антошка.

— Так-так-так! — кивнув Кив. — Яка глибока, яка несподівана думка!

Антошка глянув на нього розлючено: Кив уклонився і взявся за штанці.

— Ти й справді хочеш його набити? — здивувався Дениско.

— Ти здурів, Денисе! Хто ж таких б’є?

— Ти сам казав, що їх треба бити.

— Кінчиться тим, що я наб’ю когось іншого.

— Може, мене?

— Може, й тебе.

Дениско образився не на жарт. Він вигукнув:

— У кого слабка голова, той завжди розмахує кулаками!

— Це у мене слабка голова? — Антошка підвівся. Лариска схопила його за руки;

— Хлопчики, любенькі! Ну, це в мене слабка голова, добре? Домовились? І нема чого вам битися. Згодні?

Вони були не згодні. Тоді Лариска полякала:

— Я зараз скажу лічилку-помирилку, і вам доведеться цілуватися.

— Вона вже не дійсна, — буркнув Дениско.

— То вона на вареники не дійсна, а щоб цілуватися — вона завжди дійсна.

Кив кивав просто-таки несамовито.

— Ви такі розумні, такі добрі, такі сильні… — шепотів він і заплющував очі від захвату.

Кузька більше не міг терпіти:

— Це я тут найсильніший, найдобріший і найрозумніший!

Антошка натиснув пальцем йому ніс, як кнопку електричного дзвінка. Кив сказав:

— Який ви дотепний!

— Лариско, — Антошка насупився, — а ти не можеш пригадати якоїсь лічилки проти підлабузництва? Бо йти разом з ним до Ябедина буде просто неможливо.

— Тим паче, — додав Дениско, — що там нас, певно, чекатимуть ябеди.

Лариска сплеснула долонями.

— Як це я не здогадалася! Ой-ой-ой! Я знаю одну таку чудову лічилку. Слухай, Киве:

Ой росло у полі жито,

Добрим дощиком полите.

Жито стигло, достигало,

Колосочками, кивало.

А ти, Киве, не кивай,

А на вулицю тікай!

Кив одразу ж перестав кивати, зірвався з місця і побіг геть. Антошка кинувся за ним. Тільки на вулиці він наздогнав утікача і схопив його за плечі.

— Годі тікати. Підемо назад.

— Пусти! — сердито шарпнувся Кив. Антошка аж засміявся з радості:

— Оце інша розмова. То ти вже не киваєш? Вже не підлабузник?

— Мабуть, ні…

Обнявшись, хлопчики повернулись до друзів. Ще довго говорили діти, і ніхто з них не знав, що загін велосипедистів уже на околиці міста. Старший зіскочив з велосипеда і пішов розпитувати, де зараз Оті Самі Троє.

Познайомились!

— Я ось усе думаю, що ж ми робитимемо далі, — мовив Дениско. — У нас же ж немає ніякого плану.

— Будемо йти і йти, — відказав Антошка. — Аж поки не дістанемось Синьої гори. А там побачимо.

— Отак тобі все просто. А коли нам стрінеться одновусий?

— Ми його схопимо і довідаємося про все!

— А якщо він сам нас схопить?

— А ми — врозтіч. Думаєш, він розірветься на частини?

— Думаю, що він не розірветься. Але він може схопити когось одного.

Антошка замислився. Діти чекали його рішень, він мусить усе передбачити заздалегідь.

— Що ж, — рішуче сказав він, — Тоді ми будемо битися.

— Як?

— Я розбіжусь і вдарю його головою в живіт. Він, звісно, зігнеться. І, мабуть, схопить мене.

— А я в цей час ухоплю його за вус і буду тягти, як трактор!

— Молодець, — схвалив Антошка.

— А я, — сказала Лариска, — буду верещати! Коли я верещу, то шибки у вікнах дзвенять!

— А я що робитиму? — ображено спитав Кузька. Він не знав, про кого йдеться, але вже встиг полюбити своїх нових друзів і хотів бути разом з ними у біді і радості.

— А ви з Кивом почіпляєтесь одновусому до ніг. І тоді ми з ним упораємось.

Кив кивнув. Цього разу не підлабузницьки, а просто так — на знак своєї згоди.

— А коли ми стрінемо білу ворону? — несміло спитала Лариска. Вона мало розумілася на воєнних діях і казала про те, чого боялася. — Вона ж відьма!

— Ех, якби ж ти, Кузько, і справді міг її перевернути в жабу. Ну, пригадай закляття!

— Не можу, — похнюпився Кузька. — Я його ніколи не знав. Це хтось мені повинен підказати.

Друзі вийшли на вулицю. Враз їх огорнуло курявою. А коли пилюка сіла, вони побачили, що оточені фіолетовими куртками.

Ті були маленькі, головаті. Білі очі дивилися на дітей бездумно і байдуже. В руках кожного велика рогатка, а в торбинах за поясами гострі камінці.

Обіч кожного стояв триколісний велосипед.

Головний виступив наперед і тонким хрипким голосочком спитав:

— Ви — Оті Самі Троє?

— Вважай, що ми — Оті Самі П’ятеро! — відрубав Антошка. — Ви не вмієте лічити?

— Не вміємо. Нам хвальки і підлабузники не потрібні. Нам потрібні Оті Самі Троє.

— Ну, це ми — оті самі. А вам нащо?

— Ідіть з нами!

— Навіщо?

— Ми вас вкинемо до глибокої чорної ями.

— От тобі й на! А ви спитали, чи ми згодні?

— Ідіть з нами! Так звелів Бевзь П’ятий!

По цих словах всі фіолетові куртки виструнчилися і проспівали:

Чики-Брики!

Хай живе наш Бевзь!

Чики-Брики!

Наш найрозумніший!

Антошка помітив, що Кузька і Кив ледве стрималися, щоб не заспівати разом з ними.

— Хто це? — спитав він.

— Бевзики.

— А хто вони такі?

— Вони служать у самого Бевзя П’ятого.

Бевзики скінчили пісню і посідали на велосипеди.

— Ну? — нетерпляче нагадав головний.

— От що, — сказав Антошка. — Підіть і скажіть вашому розумному Бевзю…

— Чики-брики! — хором гримнули бевзики.

— Тю, і справді ненормальні, — здивувався Антошка. — Я кажу: ідіть і скажіть вашому Бевзю П’ятому…

— Чики-брики! — заверещали велосипедисти.

— Чого це вони? — спитав Антошка в Кузьки.

— Це вони вітають Бевзя, — пошепки відповів той. — Як тільки почують його ім’я, так і кричать. Нас усіх так учили.

— Одним словом, — голосно сказав Антошка, — нікуди ми з вами не підемо. Отак і скажіть вашим начальникам.

Старший поїхав своїм велосипедом просто на Антошку. Хлопчик схопився за руль і спинив машину. Тоді старший вихопив з-за пояса рогатку. Антошка її вирвав і сховав до своєї кишені.

Бевзики вражено мовчали. Кузька і Кив теж вражено мовчали. І всі підлабузники, що збіглися дивитися, як бевзики поведуть геть полонених, вражено мовчали. Ніхто в Країні Суниць ще не чув і не бачив, щоб бевзики зустріли такий сміливий опір.

— Коли хоч один з твоїх хлопців вистрілить з рогатки, я з тебе зроблю відбивну котлету!

Бевзик не знав, що таке відбивна котлета — з суниць відбивних не смажать, — але зрозумів, що це щось страшне, і дуже злякався. Антошка додав:

— Ніхто й ніколи не вкине нас до чорної ями. Для цього у вашого Бевзя…

— Чики-брики!..

— …руки короткі.

Бевзики повернули велосипеди і так натисли на педалі, що за дві хвилини щезли разом із курявою.

— Вперед! — махнув рукою Антошка.

І всі покрокували на Ябедин. Першим ішов Антошка — його футболка червоніла на сонці. За ним задумливий Дениско в голубій картатій сорочці і Лариска в яскравому жовтому платті. А останніми йшли строкатий Кузька і рожево-голубий Кив.

Підлабузнівськ зостався позаду. Його мешканці заглиблено обмірковували останні незвичайні події.

Бевзики атакують

Суниці тут росли всюди. Навіть обіч вузької жовтої дороги. Правда, не такі великі й соковиті, як у лісі чи на горбочках, але таки добрі.

Неподалік діти помітили купу обідраних дерев. Таких самих, як у Хвалькові.

— Це вже Ябедин? — спитав Антошка.

— Ні, звичайний собі гай, — відказали суничні хлопчики.

— Оце так гай! Хто ж їх обідрав, ці дерева?

— Бевзики.

— Навіщо?

— За наказом Бевзя П’ятого, нашого… — Кузька змовк.

— Вашого найрозумнішого? — усміхнувся Антошка.

— Так його у нас величають…

— Чим же йому заважають дерева?

— Не знаю…

А Кив пояснив:

— Бевзь П’ятий не любить зелені. Він хоче всі гаї зробити такими самими. І тепер бевзики щороку обдирають який-небудь гай.

— Ну й розумний оцей ваш Бевзь, чики-брики! — засміявся Антошка.

Кузька і Кив теж засміялися, потім злякано перезирнулись, а тоді засміялися ще голосніше.

— Він просто дурний! — закричав Кузька.

— Просто ненормальний! — ще голосніше загорлав Кив.

Хлопчики так сміялися, що не могли йти. Вони голосно лаяли Бевзя П’ятого, і це їм страшенно подобалося. Друзі не сердилися, що Кузька і Кив затримують загін.

Тільки Дениско був мовчазний і задумливий.

— До Ябедина ще далеко, — пояснив згодом Кив. — Підлабузнівськ близько Хвалькова, а Ябедин — той далеко…

Діти йшли, розмовляючи. Нараз Дениско ляпнув себе по лобі і спинився.

— Лариско! — урочисто сказав він. — Лариско! Антошко! Ви розумієте?..

— Що з тобою?

Дениско вказав на дівчинку:

— Вона має пригадати лічилку, де є про жабу! А Кузька її вивчить. От і буде нам закляття проти відьми!

Антошка з надією подивився на Лариску. Дівчинка сказала:

— Я спробую згадати…

Тої ж миті Кив зойкнув і схопився за голову. Всі глянули на нього. Рожева шапочка лежала в пилюці. Кив злякано озирався:

— Хто це? Хто мені збив шапку?

— Не я…

— І не я…

— Я навіть не дивився в твій бік…

Тут у повітрі щось свиснуло, і біла чашка в Денискових руках розлетілася вщент.

Потім над головами просвистіло ще кілька камінців. Один з них упав на дорогу. Дениско його підняв і роздивився:

— Це стріляють бевзики!

Антошка озирнувся. Недалеко від дороги довгою смугою росли чагарники. За ними щось ворушилося. Он майнула фіолетова куртка, а он вигулькнула кругла голова.

— Засідка! — сказав Антошка. — Всі за мною!

Він звернув з дороги і побіг у протилежний бік — туди, де серед поля височіла купа дикого каміння. Над головами свистіли камінці. Дениско озирнувся і крикнув:

— Вони за нами женуться!

Справді, бевзики повибігали з-за чагарників, посідали на велосипеди і тепер мчали слідом. Добігли до каміння.

— Лягай! — наказав Антошка. — До бою!

— А як це? — спитав Кив.

— Визбирай навколо себе камінці і склади докупки. Коли я скомандую — кидай їх у бевзиків.

Хлопчики так і зробили. Антошка звелів: — Дивіться всі на мене і вчіться, як треба кидати. Кузько, ніколи не занось руку через плече, так кидають тільки дівчата. Руку з камінцем заводь збоку і як можеш далі. А другу витягай наперед, для рівноваги. Сам відхиляйся назад. А тоді — ось так!..

Вороги рухалися розгорнутим цепом. Голови їхні сіпалися над рулями, блимали гострі коліна, що натискали на педалі.

Антошка кинув ще один камінь. Він влучив у колесо велосипеда, на якому їхав старший бевзик. Влучив, відскочив і впав на землю.

Бевзики спинилися, позаряджали рогатки — і над головами дітей люто заверещали камінці. Друзі поховалися за каміння, тільки Антошка вистромляв голову, щоб стежити за ворогами.

— Антошко! — Лариска підлізла до нього. — Тобі треба шолом. На ось, візьми…

Вона подала командирові свою блискучу мисочку.

— Ти що? — розгнівався Антошка. — Може, я б ще натяг на голову сковорідку? Га? А може, самовар? А чому ти не принесла мені каструлю?

Бевзики почули, що за диким камінням лунає сміх. Вони розгубилися. Але старший скрикнув:

— В ім’я нашого найрозумнішого, нашого Бевзя П’ятого!..

Пронизливий хор завів:

Чики-Брики!

Хай живе наш Бевзь!

Чики-брики!

Наш найрозумніший!

Пасмо жовтої куряви все наближалося до того місця, де зайняли оборону хоробрі друзі. Бевзики мчали вперед, потім спинялися, і на позицію Антощиного загону летів град камінців. Вороги чнову стромляли рогатки за паски і натискали на педалі.

— Антошко, а Дон-Кіхот теж був хоробрий і благородний лицар, — канючила Лариска, — а сам ходив у перукарському тазику!..

— Це правда, — заклопотано мовив Антошка. — Мені брат розповідав.

— А мені мама! — зраділа Лариска і хутко наділа на голову командира свою блискучу мисочку. А щоб та не спадала, дівчинка висмикнула з кіски червону стрічку і прив’язала мисочку до Антощиної голови.

Тільки встигла вона зав’язати бант йому під підборіддям, як уже зовсім близько почулося:

— Чики-брики!.. Чики-брики!..

Бевзики насувалися цілою лавиною. Їх було, мабуть, учетверо більше, ніж у Підлабузнівську.

Ледве Антошка вистромив голову, як по мисочці заляскали камінці.

— Вогонь!..

Хлопчики почали щосили кидати каміння. Он один бевзик ухопився за круглу голову. А он другий перекинувся, та так здорово, що велосипед опинився на ньому. Третій і четвертий повернули назад. Але старший гукнув:

— Чики-брики! За мною!

І бевзики продовжували атаку.

Тут тільки Антошка пригадав, що у нього є трофейна рогатка. Він вийняв її з кишені, знайшов добрячий камінець і прицілився.

— Лариско! — наказав він. — Готуй мені боєприпаси!

Та не встиг командир вистрілити, як Дениско гукнув:

— Братці! Нас оточили!..

Антошка озирнувся. З неглибокої балки неподалік виїхав новий, ще більший загін бевзиків. Він розгорнувся цепом і рушив на наших, охоплюючи позицію з тилу і з обох флангів.

Порятунку не було. Бевзики — тупі, жорстокі й добре озброєні. І їх все прибувало.

— Будемо битися до останнього! — Антошка глянув на друзів. — Хто боїться — нехай підніме руки і йде в полон до бевзиків.

Ніхто не підняв руки і не пішов у полон. Кузька сказав:

— Я найсильніший і найхоробріший! Я всіх бевзиків покладу одним пальцем!

Всі розуміли, що це пусті хвастощі, але ніхто не докоряв Кузьці: адже хлопчик у запалі бою зовсім за собою не стежив.

І тут прийшов порятунок. Він прийшов від Лариски. Дівчинка заверещала так, що передні бевзики скривилися, наче у них боліли зуби:

Раз, два — дерева!

Три, чотири — вийшли звірі!

П’ять, шість — пада лист!

Сім, вісім — птахи в лісі!

Дев’ять, десять — он суничкі

Підвели червоні личка!..

І враз навколо позиції піднявся густий ліс. Дерева стали щільною юрбою. В хащі чулося шарудіння — то бігали звірі і звірята. У вітах щебетали птахи. І повсюди росли суниці.

Антошка віддав Ларисці мисочку і стрічку.

— Спасибі, — сказав він. — Ти справжній друг.

Кузька і Лариска почервоніли від задоволення. Дениско мовив:

— Але ж ми не знаємо, що роблять бевзики. Може, вони продираються сюди крізь хащу.

Доки Лариска заплітала кіску, Антошка з Дениском вийшли на узлісся. Бевзики відступали. Вони згорнули цеп, вишикувалися колоною і їхали геть. Вони не любили лісу і коли перед ними зненацька постали дерева, не на жарт перелякалися.

Тепер вони мчали у Бевзьгород про все доповісти, Антошка і Дениско повернулися до своїх. Вони не знали, що старший бевзик, втікаючи, зробив останню капость. Він заклав у рогатку пучок сухої

трави, підпалив його і вистрілив у ліс. Той пучок упав у гущавину і тепер вітерець поволі роздмухував вогонь.

Тим часом купа дикого каміння зробилася затишною. Вона проросла м’якою шовковистою травичкою, каміння вкрилося ніжним мохом. Друзі, хто сидячи, хто лежачи, спочивали.

Антошку спіткала біда

Діти радилися, що робити далі. Чи зараз вийти з лісу і простувати на Ябедин, чи вкластися спати, а вирушати на ніч.

Вирішили йти вночі. Так буде безпечніше.

Хотілося їсти. Кузька і Кив пообідали суницями та й біди не знали. Але Антошка, Дениско і Лариска страждали. Дівчинка запропонувала лічилочку.

— Ні, — відмовився Антошка. — Може статися так, що навколо навіть суниць не буде. Отоді згодиться лічилка.

Довелося обідати суницями. Дениско сказав:

— Пахне димом.

Всі почали шмигати носами. І всі згодилися: пахне димом.

— Що б це могло бути? — задумався Дениско.

Антошка прислухався. Ліс загомонів стривожено, злякано защебетали птахи, в хащі щось без угаву шаруділо, стрибало, бігало. Наче все лісове населення охопила паніка.

— Антошка попрямував до узлісся. Але дійти не зміг. Дорогу йому заступив вогонь. Він уже охопив чагарники і стіною насувався на дерева. Антошка побіг назад:

— Ліс горить!

Всі схопилися на ноги. Тільки Лариска зосталася сидіти.

— Я думаю, що це підпалили бевзики, — сказав Дениско. — А хто ж іще! — гукнув Кузька.

— А все через своє підлабузництво, — сердито додав Кив.

— Без паніки! — промовив Антошка. — Ми все одно врятуємося.

— Як?

Якби ж він знав — як!

Кузька подивився на Лариску і злякано вигукнув:

— А вона сміється!

Лариска й справді весело поглядала на друзів і навіть посміхалася.

— Ти що це? — суворо спитав Антошка.

А Лариска неголосно заспівала:

Іди-іди, дощику!

Зварю тобі борщику

Та й поставлю на вербі,

Щоб не з’їли журавлі!

Всі почули, як у верховітті залопотіли краплини. Спершу вони падали рідко, далі густіше й густіше, аж ось під зливою радісно зашумував увесь ліс…

У Антошки обличчям стікала вода. Він сміявся, плескав у долоні і стрибав на одній ніжці. Зовсім як маленький.

А тоді всі друзі схопилися за руки, закружляли під зливою і щасливими голосами заспівали:.

Іди-іди, дощику!

Зварю тобі борщику

Та й поставлю на вербі,

Щоб не з’їли журавлі!

Іди-іди, дощику!..

Дощ уже лив як з відра. Десь неподалік із лютим сичанням сконали останні язики полум’я. А за кіль ка хвилин і диму не стало.

Діти добряче вимокли і сховалися під деревом. Лапаті віти були за надійний дах. Сюди не впало жодної краплини. Всі вдячно дивилися на Лариску, Дівчинка знітилася і пробурмотіла:

— От тільки я обіцяла зварити борщику, а варити ні з чого…

Посідали, угрілися в теплім моху. Було добре і затишно, і кожен відчував себе в повній безпеці.

Антошка прихилився до стовбура і заплющив очі. Йому ввижався піонерський табір, товариші, піонервожата Ліна Стьопівна. Йому зробилося соромно, що через його легковажність табір хвилюється, і їх уже, певне, шукають по всіх лісах.

Тоненький і ніжний голос зачувся обіч:

— Хлопчику, не бійся мене! І нікому нічого про мене не кажи. Так треба.

Антошка побачив серед трави золоту змійку. Хто з дітей не боїться гадюки! Хлопчик хотів скочити на ноги, але змійка так само ніжно заспокоїла:

— Не лякайся! Я прийшла до тебе від нашого нового лісу.

Змійка була маленька, її шкіра і тендітна голівка переливалися золотом. Маленькі очі, схожі на блискучі червоні гудзички, дивилися на Антошку довірливо.

"Навіщо я їй?" — думав Антошка.

— Не дивуйся, — сказала змійка. — Ми вирішили помогти тобі і твоїм друзям.

"Як вони можуть мені допомогти?".

— Дуже просто, — відказала змійка, хоч хлопчик і не розтуляв вуст. — Я тобі вкажу близенький і безпечний шлях до Синьої гори. Там ти знайдеш твою різьблену скриньку. "Це було б чудово! — подумав

хлопчик. — А чи можна вірити змійці? Біла ворона нам спершу теж сподобалася..." Змійка продзвеніла:

— Мені можна вірити, хлопчику любий! Бевзь нищить наші ліси і перетворює їх на обідрані стовпи А ти з своїми друзями створив новий ліс. Люди Бевзя його підпалили, а ти і твої друзі викликали цілющий дощ. Бевзь ворог природі, а ви її оборонці. Ви наші друзі, хлопчику!..

Антошка подумав: "Треба порадитися з своїми". Змійка вигукнула:

— Якщо ти хоч слово скажеш комусь про мене, я не зможу тобі допомогти! Тільки тобі дозволено зо мною розмовляти і на мене дивитися!

"Чи й справді? — подумав Антошка. — Хоч би знати, який це шлях вона покаже..."

— Іди за мною, це поруч, — сказала змійка і ковзнула у зарості. Тільки видко було, як пливе над травою її золота голівка.

Антошка ступив десяток кроків і опинився біля купи каміння.

Змійка прослизнула під великий плескатий камінь. Антошка схопився за його мокрий край, напружився і відвернув набік.

Перед ним був вузький отвір. Униз вели східці з такого самого дикого каменю. На найвищій сходинці бубликом згорнулася змійка.

— Звідкіля взялася ця діра? — здивувався Антошка.

— Вона тут була завше.

— А куди ж вона веде?.

— У підземний хід. Ним ти вийдеш просто до Синьої гори. Він рівний, як стріла. Це найкоротший і найзручніший шлях! А бевзики про нього не знають.

Нехай друзі залишаться тут, вирішив Антошка бо спершу треба зробити розвідку. Не можна забувати уроку, що їм дала біла ворона.

— Ти підеш один? — ображено спитала змійка. — То ти не віриш нам?

— Пробач, — зніяковіло відповів Антошка. — Але я інакше не можу.

— Як хочеш, — змійка похилила голівку. — Моє діло — показати дорогу, а ти як знаєш.

Антошка сказав їй почекати, а сам повернувся до друзів.

— З ким це ти там розмовляв? — спитав Дениско. — Ми чули твій голос.

— Та… це я сам з собою. Я знайшов підземний хід і хочу піти на розвідку. А ви мене почекайте тут, Домовились?

Лариска кинулася до нього:

— Сам не ходи, Антошко! Я боюсь!

— Треба йти. Ми, здається, знайшли найближчий шлях до мети. Я тільки хочу перевірити, а тоді! ми всі туди підемо.

— Не ходи, Антошечко, любесенький!.. — Лариска схопила хлопчика за плечі. — Не пущу!..

Антошка насупився:

— Вічно ці дівчата!.. — Він одірвав од себе руки Лариски і навіть відштовхнув її. — Одчепися ж!

Лариска відступила і похилила голову. Антошка махнув друзям і пішов.

Не пройшов він і кілька східців униз, як опинився в темряві. Попереду світилася золота змійка.

— Ну, сміливіше, — підбадьорила вона. — Тут дуже темно, але ж ти мене добре бачиш! Я повзтиму попереду, а ти сміливо йди за мною. Готовий?

— Готовий, — глухо відказав Антошка.

І вони пішли. Навколо було так темно, що Антошка не бачив нічого — ні стелі, ні стін, ні підлоги. Повітря було вологе і прохолодне. Попереду золотим струмком текла змійка, а Антошка крокував за нею.

Підземний хід і справді був рівний як стріла.

Жодного разу не довелося завертати. Хлопчик підняв руку і зачепив за склепіння. Воно було часом земляне, часом — кам’яне, холодне.

Озирнувся. Слабкого світла від входу вже давно не стало видко.

Антощині кроки відлунювали спереду і позаду, і могло здатися, ніби під склепінням іде не один, а багато хлопчиків.

А змійка текла і текла золотим струмочком — безгучно, швидко, впевнено. Вона перестала відповідати на Антощині роздуми і знала тільки одне — вести його вперед.

Лунали кроки…

Антошка ніколи пізніше не міг пригадати, скільки часу йшов. Мабуть, довго. Та ось змійка спинилася. Командир підійшов до неї.

— Я далі не можу, — сказала вона.

Голос її став неприємний, рипучий. Та хлопчик не звернув уваги.

— Ступи ще п’ять кроків — і побачиш вихід з підземелля, — пояснила змійка. — Нічого не бійся. Ну? Сміливіше!

Антошка ступив уперед.

— Раз… Два… Три… Чотири… Ой!..

На п’ятому кроці нога ступила в порожнечу. Антошка зойкнув і полетів униз… Гоп! — він упав на вологу землю. Дуже забив лікоть і коліно. — Де я? — гукнув хлопчик. — Змійко, ти де?!

— Я тут, а ти на дні чорної ями, — почув він згори. То був знайомий голос: скрипучий, як старі ворота!

Антошка, забувши про біль, схопився на ноги і глянув угору. Там, звідки він тільки-но звалився, сиділа біла ворона. Її червоні очі палали зловтіхою Вони так палали, що освітлювали яму примарну світлом.

Глибока й холодна яма мала земляне дно, стіш з слизького чорного каменю. З неї нізащо не вилізеш без допомоги.

— Не вилізеш! — каркнула ворона. — Тобі ж відразу сказали, чемно так сказали, як вихованому хлопчикові: підемо, ми тебе вкинемо у чорну яму Не схотів? Ха-ха-ха!.. От ти і в ямі! Накази Бевзя П’ятого (чики-брики) завжди виконуються!

— Де змійка? Де золота змійка? — спитав Антошка безнадійно.

— Ха-ха-ха! Ти ще й досі не зрозуміло, дурне хлопченя? Змійка — це була я! Я!.. Я!.. Я!!!

Від цих вигуків Антошку щораз сіпало і поза шкірою бігав мороз. Чи ви чули, як рипить пісок між уламками скла? Або як скавулить тупий ніж по залізу? Приємно? Отак було і йому!

— Я можу перевернутись на кого схочу! — тішилась ворона. — На змію, на велосипед, на крокодила!..

— А на мокрицю можеш? — спитав Антошка.

— Можу!

— Не вірю.

Ворона зареготала:

— Ти кинь ці штучки!.. Я тебе наскрізь бачу!.. Хочеш зо мною зробити так, як кіт у чоботях з відомим людожером?! Ха-ха-ха!.. Нема дурних! І годі, перестань базікати, бо коли я приберу свого власного вигляду, ти умреш од страху!..

Тут ворона гучно засміялася і зарипіла, наче сто п’ятдесят старих воріт, змахнула крильми, підстрибнула, і Антошка почув, як вона легко затулила отвір підземного ходу чорною брилою.

Потім злетіла. Кружляючи, піднялася до верхнього краю ями. Її очі освітлювали такі самі чорні слизькі стіни. А вгорі вони освітили ляду.

Ворона залопотіла крильми по ній. Її, мабуть, зверху про щось запитали, бо вона прокаркала:

— Це я, наш найрозумніший (чики-брики). Їхній командир уже тут, у чорній ямі! Твій наказ (чики-брики) виконано!

Після цього ляда прочинилася, впустивши до ями поїлки рожевого світла, і ворона вислизнула нагону Кришка впала. Знову стало зовсім темно.

Антошка зрозумів, що яма викопана просто під оселею Бевзя П’ятого.

Лічилка викриває підступного ворога

Дощ ішов і йшов не вгаваючи. З віт, які досі надійно прикривали друзів од води, почали зриватися важкі краплини. І скоро в лісі не зосталося жодного місця, де б можна було сховатися.

Настала ніч. Антошка не повертався. Дениско довго зазирав до чорного отвору підземного ходу, але під землею було ще темніше, ніж у лісі.

— Треба всім іти і рятувати Антошку! — запропонувала Лариска.

— Може, цей хід веде до самого Бевзя? — міркував Кузька. — Але ж ми такі сильні і розумні, Що нам ніщо не страшно. Ходімо туди!

Кив задумливо кивав:

— Якби з нами був Антошка — я б перший кинувся в ту діру. А без нього — навіть не знаю як…

Дениско довго мовчав, а потім сказав так:

— Я думаю, що Антошка потрапив у засідку, якщо ми підемо за ним — ми теж можемо пропасти.

— То що ж, покинути Антошку в біді! — обурилась Лариска.

— Ні, ми його не покинемо. Але нам треба діяти дуже обережно…

І почав думати. Він морщив лоба, смикав себе за обидва вуха, чухав потилицю. Але ніхто цього не бачив, бо було дуже темно.

Гнітюча тиша панувала в загоні. Тільки чути було, як хлющить дощ. І як схлипує Лариска.

— Лариско, а ти не можеш спинити цей дощ? — спитав Дениско.

— Можу…

— Чом же ти його не спиниш?

— Я не здогадалася…

— Вічно ці дівчата! — повторив Кив Антощині слова.

Тепер дівчинка зарюмсала відкрито. Крізь сльози вона бурмотіла:

Дощику, дощику, перестань,

Та й поїдем на баштан,

Та зірвемо диньку —

Тобі половинку!

Ліс, як і раніше, шумів, на голови, плечі і коліна дітей безперестанно падали краплі води, Тільки сльози перестали капати з Ларисчиних очей. Але цього під дощем ніхто не помітив.

— Що ж це таке? — здивувався Дениско. — Може, такої лічилки немає?

Кузька заперечив:

— Якщо Лариска сказала, значить, така лічилка є! А дощ зараз стихне.

— Мабуть, на небі зібралося надто багато води, — замислено мовив Кив.

Діти змокли до рубчика. Холоднішало. Дениско рішуче звівся:

— Спускаймося до підземного ходу! Там хоч дощу немає. Підземним ходом ми будемо йти один за одним за двадцять кроків. Якщо передній попаде в біду, він встигне гукнути всім іншим, щоб береглися. Більш нічого не вигадаєш.

— Я піду першим! — сказав Кузька.

Дениско подумав і погодився. Кричати Кузька вмів.

Друзі приступили до входу в підземелля. Вже Кузька спустив ногу на першу сходинку, коли хтось гукнув:

— Діти, де ви?! Мене послав Антошка!

Позад них темніла якась постать.

— Пароль? — суворо спитав Дениско, хоч вони з Антошкою про пароль ніколи не домовлялися.

Дядько трохи помовчав — ну зовсім трішечки — і відповів:

— Яйце-райце!

— Що-що?

Дядько знову помовчав і сказав тихше:

— Тобто — сонячний зайчик. Це було схоже на правду.

— Де Антошка? — стрепенулася Лариска.

— Не бійтеся. Він у безпечному місці. З ним не сталося нічого поганого. Він навіть не втрапив у чорну яму.

— Яку-яку яму?

— Чорну. Тобто фіолетову. Я хотів сказати — в сіро-буро-малинову.

— А куди ж?..

— Він втрапив у місто Бевзьгород. І зараз сидить з бевзиками і п’є суничну наливку.

— Антошка не п’є ніяких наливок і з бевзиками за одним столом не сидітиме! — заперечила Лариска. — Я його знаю!

— А хто сказав, що за одним столом? — здивувався дядько. — Звісно, вони сидять за різними столами! Він просто просив вам переказати, щоб ви швидше йшли туди, бо різьблена скринька вже майже у нього в руках. От і все!

— А все ж таки — як це він там… з бевзиками? — з сумнівом перепитав Дениско. Він усе смикав себе за вухо.

— Вони помирилися. Та не в тім справа! Він казав, щоб ви не барилися, бо йому треба вирушати!

— Куди?

Дядько подумав і відповів:

— Цього Антошка не сказав…

Це теж було схоже на правду. Антошка міг і не сказати.

— Коли хочете — я вам покажу дорогу, — запропонував дядько. — А не хочете — то як хочете, а мені ніколи. Я поспішаю.

Дениско пробурмотів:

— В усякому разі, ми можемо разом з ним вийти з лісу…

І діти пішли за темною постаттю, розсуваючи віти дерев. Цього разу гілки не розступалися, а навпаки — заважали йти.

— От тобі й на! — сказали всі четверо, коли поминули узлісся.

Дощ, виявляється, вже давно скінчився. Ларисчина лічилка своє зробила. Та на листі дерев назбиралося багато води, і поки діти були в лісі — на них спадали краплини.

А тут повітря було тепле і вже сухе. На небі не лишилося жодної хмарки. Натомість величезний місяць плив над Країною Суниць. Він світив так яскраво, що можна було б читати не тільки буквар, а навіть читанку для третього класу.

І при тому світлі Дениско з Ларискою відразу впізнали в дядькові одновусого. Вони перезирнулися. Дениско згадав план Антошки і наказав:

— До бою готуйся! Лариско, ти будеш верещати і хапати за вуса, бо нас тепер менше. Кузька і Кив діють за планом. Замість Антошки головного удару завдам я!

І Дениско нахилив голову, щоб кинутися на одновусого.

Той засміявся:

— Що ви, діти? Я вам друг. Хіба ви забули: я ж той лісник, що над усе любить дітей, а найдужче чужих!

— Ми нічого не забули! — відказав Дениско. — руки вгору! Одновусий слухняно підняв руки і сказав:

— Ну, що ж? Коли вам так подобається — будь ласка…

Дениско здивовано випростався. Лариска сердито запитала:

— Ви навіщо вкрали нашу скриньку? Га? Хіба це так можна — красти у дітей скриньку з сонячним зайчиком? Ану, кажіть!

— Я не крав вашої скриньки! — одновусий опустив руки і сплеснув долонями. Ларисці не сподобалося, що він повторив її улюблений жест. — Як ви могли таке подумати! Навпаки, я тоді погнався за білою вороною, щоб вона зняла чаклунство і ви згадали поверталочку. А вона на мене накинулася і відібрала скриньку. Я після того все побивався. Так хотілося вам допомогти! А потім стрів Антошку, побалакав і притьмом кинувся сюди! Забув подякувати, діточки: спасибі за новий ліс! Я так люблю ліси! Я ж лісник — ви не забули?

Пригадалося, що сорока-білобока так і розповідала: дядько із скринькою вибіг із лісу, до нього спустилася біла ворона, вихопила скриньку і понесла геть. Може, й правда?

— Якщо ви не хочете йти зі мною — не йдіть, — зітхнув одновусий. — Я побіжу і про все розповім Антошці. Він буде дуже засмучений. Так що як хочете, дітки...

Лариска уявила собі, як засумує Антошка, коли вони не прийдуть, а тоді пригадала, що хлопчик був з нею грубий, — і схлипнула:

— Денисочку, треба піти...

І діти пішли за одновусим. Лариска йшла поруч із ним, Кузька і Кив — за нею, а Дениско йшов останній, пильно озирався навкруги І посмикував себе за вухо.

— Мені здається, що десь я чув його голос... — тихо говорив Кузька. — Я ніколи нічого не забуваю.

— А мені здається, — так само тихо сказав Кив, — що колись я до нього підлабузнювався.

Задумливо бурмотів Дениско:

— Ми не дозволимо себе одурити вдруге.

Дядько впевнено прямував до обідраного гаю.

Діти, звичайно, не могли знати, що він їх веде просто на засідку. Там наших друзів підстерігало аж три загони озброєних бевзиків. Одновусий завів розмову з Ларискою:

— Сподобалася вам Країна Суниць?

— Так собі… — відказала дівчинка. — Природа у вас гарна, суничок дуже багато, барви всі такі яскраві! А обідрані гаї нам не сподобалися.

— Хіба у вас немає обідраних гаїв?

— У нас? — Лариска аж засміялася. — Що ви! У нас навпаки, у нас дерева не обдирають, а щороку садять нові!

— Цього не може бути.

— Правда! Ми всі дуже любимо дерева!..

Дядько зняв із плеча вус і почав на нього щось намотувати. Тонкий тулуб гойдався з кожним кроком, а очі позирали на дівчинку з-під зелених брів.

— Що ж вам іще у нас не сподобалося?

— У вас тут живуть хороші діти, але нам не сподобалося, що всі вони — або ж хвальки, або ж підлабузники, або ябеди.

— Або заздри, — додав дядько. — У нас і місто таке є — Заздра. А хіба у вас не такі діти?

— Ну… бувають і в наших дітей вади. Але ми з ними боремося.

— З дітьми? Це добре!

— Не з дітьми, а з вадами! Ми їх перевиховуємо, щоб у нас не було ні заздр, ні хвальків, ні ябед, і взагалі — щоб усі були чесні і працьовиті! І віддані товариші!

— Не може бути! — сказав одновусий. — Цього ніяк не може бути.

— Правда! — обурилася Лариска.

Дениско пильно прислухався до розмови і похмурнів. Ні, він цьому дядькові не вірив. З ним іти не можна. Але як у нього випитати правду про Антошку?

— Ви ще скажіть, ніби у вас діти збирають суниці тільки для себе! — засміявся дядько тихенько.

— Для себе! — гукнула Лариска. — Ну, товаришам дають. Мамам і таткам. Братикам і сестричкам. А щоб дітей примушували збирати суниці для якогось там Бевзя — цього у нас не буває.

— Чики-брики! — закричав дядько. — Це вже така неправда, що вам ніхто на світі не повірить!

Лариска аж спинилася від обурення. Вона образилася за всіх піонерів і жовтенят.

— Чесне слово, правда! Чесне піонерське!

— Я не знаю, що це за піонерське…

— Не знаєте? Це найчесніше слово в світі!

— Все одно не вірю.

— Тоді от вам лічилочка-присягалочка, щоб повірили:

Повір-преповір!

Якщо я неправду кажу,

То нехай вберуся в сажу.

Нехай стану кособока,

Кривов’яза, кривоока,

І гладка, і лупата,

Ще й ніс стане, як лопата!

А як брешеш, далебі,

То так буде і тобі!

Що тут сталося! Лице одновусого миттю обліпили жирні шматки сажі (звідкіля вони взялися?). Тонкий його тулуб враз розпух, як діжка, і викривився на один бік, а шия, навпаки, витяглася і перекривилася на другий бік. Очі повилазили і стали дивитися в різні боки, а ніс почав швидко рости і став великий і широкий, як лопата.

Його було не впізнати. Тільки довгий і тонкий, як мотузок, рудий вус нагадував, що це — одновусий.

— Все, що він казав, — брехня! — закричав Дениско. — Ні кроку далі!

Діти спинилися. Одновусий, поводячи кривою шиєю, мовчки себе оглядав. Потім незграбними, як у рака, руками обмацав своє обличчя, потримався за дивовижний ніс. І раптом завив, заскавулив і дременув геть.

— Чаклунство! — репетував він, тікаючи. — Де моя врода!.. Я поскаржуся Бевзю П’ятому!..

А від обідраного гаю миттю відгукнулося:

— Чики-брики!..

— Там бевзики!.. — зрозумів Дениско. — Назад! За мною!

І за хвилину загін розтанув у пітьмі. Бевзики навіть не наважилися переслідувати. Вони і вдень були боягузи, а вночі — тим паче.

Друзі простували вчорашнім шляхом на Ябедин. Дениско розміркував, що тільки в місті можна щось розвідати про Антошку.

Дорогою Кузька і Кив були дуже задумливі. Кузька одного разу навіть заговорив з придорожнім кущем, а Кив спіткнувся, впав і пішов далі на руках.

— Що з вами? — стривожено спитала Лариска.

І тут Кузька ляснув себе по боках:

— Згадав! Одновусий — сам Великий Брехун!

Почувши це, Кив відразу схаменувся, що йде догори ногами, і перевернувся як треба.

— Вірно! Великий Брехун — перший радник Бевзя П’ятого! Я ж казав, що я до нього колись підлабузнювався.

— А я перший згадав! — не витерпів Кузька.

Таємниця Країни Суниць

Антошка сидів на сирій землі і думав. Як вилізти з ями? Звідкіля чекати допомоги? Як попередити друзів, що їхні вороги — підступні і хитрі? І нічого не міг вигадати.

В ямі було темно. І Антошці здалося, що в голові у нього так само темно. Хоч би яка думка блиснула!

Він не знав, скільки часу сидить, але ось відчув страшенний голод. Сьогодні в піонерському таборі на перше, мабуть, борщ. На друге — биточки із смаженою картоплею. І салат із свіжих помідорів та огірків. А на третє — компот із абрикосів.

Могло бути й інакше. На перше могли давати бульйон з локшиною. На друге — гречану кашу з м’ясом. А на третє — кисіль із порічок.

Навіть суниці їв би зараз Антошка. А про картоплю і хліб нічого й казати — за них би віддав усе. Тільки йому нічого було віддавати. І нікому.

Хлопчик ковтав слинку і журився. Подумав, що його кинули сюди назавжди і зовсім не годуватимуть, щоб він помер з голоду.

І тоді він згадав про лічилки. Лариска враз проказала б якусь лічилочку і всіх нагодувала. А він, як на те, не пам’ятав жодної. А може, якась пригадається?..

Антошка почав задумливо бурмотіти:

— Хурли-мурли… мурли-дурли… Ні, такої нема! Мурли-фурли… фурли-турли… Тьху, прив’язалося!

Він згадав, що багато лічилок починається на "ене-бене", і знову забурмотів:

— Ене-бене… Коло мене… Коло мене… Ене-бене… Знов не те. Я не пригадую, а вигадую. Так нічого не вийде!

Антошка змовк, і враз у його голові прозвучала стара-стара і добре відома лічилка: "Еники-беники їли вареники".

Вареники! З м’ясом. Можна з сиром. І з капустою можна. І з картоплею, вже які будуть. І тільки-но Він зібрався проказати лічилку, як подумав: а друзі? Адже й вони, мабуть, голодні. А на світі, може, більш немає лічилки про їжу. Якщо він її скаже, то вони залишаться без вареників. А їм треба йти шукати скриньку.

Коли вони дуже зголодніють — Лариска напевне пригадає лічилку! Нехай залишиться їм.

Згадка про Лариску засмутила Антошку ще більше. Дівчинка наче відчувала, що підземелля не віщує добра. Так не хотіла його відпускати! А він же її відштовхнув. Антошка тяжко зітхнув і похнюпився. Він навмання бурмотів, що тільки в голову збреде, і навіть згадав лічилку про солдатів. Її всі знають:

Ати-бати —

Йшли солдати.

Ати-бати —

На базар.

Ати-бати —

Що купили?

Ати-бати —

Самовар!

Ледве Антошка знічев’я пробурмотав оці слова, як у ямі почулося якесь шарудіння і кахикання. — Хто? — злякався хлопчик..

— Ати-бати — це ми, солдати! — відказало кілька голосів.

— Які солдати?..

— З лічилки.

— Звідки ви прийшли?

— З базару.

— Скільки вас?

— Троє.

— А у вас зброя є?

— Немає. Зате у нас є — ати-бати — самовар. Антошка не поспішав радіти. Ще ж не відомо, що за народ — ці солдати.

— А що ви збираєтесь робити? — обережно спитав він.

— Ати-бати — пити чай. Ось тільки самовар роздмухаємо.

У повітрі поплив слабкий димок. У пітьмі щось сопіло, пихкало, кахикало. А тоді з’явилося слабке червонувате світло. То в самоварі розгорялися вуглинки.

— А потім що? — Антошка вдивлявся у пітьму.

— А потім що скажеш, те й зробимо.

— А що ви вмієте?

— Ати-бати — пити чай.

— І все?

— Все.

Тут тільки Антошка всміхнувся. Тепер у нього є цілий загін. Дарма, що вони нічого не вміють, воно й зрозуміло — в лічилці тільки те й робили, що купували самовар. Але він їх навчить.

Очі його вже давно призвичаїлися до темряви. І навіть при слабкому світлі від самовара Антошка роздивився своїх нових знайомих. Це були три дебелих дядьки. Однаковісіньких. З великими вусами. Один був у жовтому мундирі, другий — у синьому, третій — у зеленому.

Вони посідали навколо самовара, запросили Антошку. Кожен відчепив від паска кварту і націдив туди чаю. Потім повитягали з кишень сухарі.

І всі троє простягли свої кварти і сухарі Антошці. — Дякую, — сказав він. — А ви?

— Бери, бери, у самоварі багато чаю.

Хлопчик гадав, що й сухарів багато. А тому він швиденько впорався і з чаєм, і з сухарями. Чай був запашний, солодкий.

А далі виявилося, що сухарів солдати більше не мають. Їм довелося пити чай без нічого. Антошка так страждав, що просто жах! Він перепрошував усіх разом і кожного окремо. А солдати тільки казали:

— Нічого. Нам аби був чай, а то все — пусте.

Почаювали. Самовар почав пригасати.

— Командування беру на себе, — непевно промовив Антошка.

— Ати-бати — ми готові виконувати накази! — хором відказали ті.

А от що їм було наказувати? Антошка звелів Синьому солдатові стати струнко під самою стіною ями.

— Ати-бати! — відказав той і став. Він був високий і міцний.

Зелений за наказом хлопчика заліз на плечі Синьому і теж став струнко.

Потім Жовтий з допомогою двох своїх приятелів заліз на плечі Зеленому і випростався. Антошка дуже боявся, що жива піраміда не втримає рівноваги і розсиплеться. Але солдати — від нижчого до верхнього — прихилилися спинами до стіни і бадьоро всміхалися.

— А мене зверху витримаєте?

— Ати-бати! Витримаємо!

Жовтий додав:

— Тільки тобі навіть з моєї голови не дістатися краю ями, бо там ще високо.

Антошка засумував:

— Що ж робити?

— Ати-бати, подай нам самовар. Він подав самовар Синьому. Той підняв його вгору і передав Зеленому. Той зробив так само, і самовар опинився в руках Жовтого, а там і в нього на голові.

Потім солдати передали один одному Антошку. І ось хлопчик заліз на верхівку піраміди. Самовар на голові Жовтого тремтів і хитався, але Антошка сміливо звівся навшпиньки.

Тепер його руки вільно діставали до ляди. Хлопчик уперся у неї долонями, натиснув. Ляда скрипнула і трохи піднялася. Крізь щілину влилося рожеве світло.

Антошка почув голоси. Один грубий, хрипкий. Він звучав просто над лядою. А другий був пронизливий, як у надувної гумової кульки. Він чувся збоку.

Над Антошкою зарипіло ліжко. Перший голос прохрипів:

— Я скоро буду спати. Другий — запобігливо:

— На добраніч, наш найрозумніший!

— Я хочу, щоб сьогодні Оті Самі Двоє опинилися в ямі, а я на них ранком подивлюся…

— Чики-брики! Ваше бажання — моє бажання!

— І тоді ти мене одвезеш на п’ятиколісному велосипеді на Синю гору і я розіб’ю яйце-райце! Ти знаєш, що таке яйце-райце?

— Ніхто не знає того, що знає наш найрозумніший! Чики-брики!

— А ти хочеш, щоб я тобі розповів?

— Для мене існують тільки ваші бажання, чики-брики!

— Я маю бажання розкрити тобі велику таємницю. Я знаю все, бо я Бевзь П’ятий, ваш найрозумніший. Я взагалі найрозумніший — і ваш, і їхній. Я — всіхній найрозумніший. Так що слухай мене, Зисиби.

— Слухаю, наш найрозумніший!

"Дивне ім’я — Зисиби, — подумав Антошка. — Що б воно значило?"

Той оповідав: — Ще коли Країною Суниць правив Бевзь Перший, один чаклун йому сказав: сюди прийдуть троє чужих дітей і принесуть різьблену гуцульську скриньку. У тій скриньці буде сонячний зайчик. Як тільки Оті Троє стануть на землю Країни Суниць, зайчик перетвориться на золоте яйце-райце. Ти зрозумів?

— Ніхто не розуміє того, що розуміє наш найрозумніший! Чики-брики!

— Молодець, Зисиби! Ти тішиш мене. Слухай добре..

У Антошки від хвилювання затремтіли ноги. Через це затремтів самовар на голові Жовтого солдата, і той притримав його руками. А то всі б попадали.

— Слухай! Хто розіб’є на Синій горі те яйце-райце, той здійснить своє найзаповітніше бажання.

Бевзь перевів дух, ліжко над Антощиною головою зарипіло з страшною силою. Коли воно стихло, Бевзь продовжив:

— Тільки спочатку треба посадити до чорної ями Отих Самих Трьох. Так сказав чаклун. Інакше яйце розіб’ють вони самі. Один з них уже там...

"Це — про мене", — подумав Антошка.

— А двоє інших опиняться там цієї ночі. Бо за справу взявся мій перший радник.

— Чики-брики!

— Дай мені суничної наливки... — стомлено зітхнув Бевзь.

Чути було, як він ковтав наливку — ніби у величезну бочку хтось відро за відром виплескував воду.

— Я розіб’ю яйце-райце, і всі діти в Країні Суниць стануть точнісінько такі, як ти, Зисиби! Вже не буде окремо хвальків, ябед, підлабузників і заздр. Кожен все це збере в собі. А гаї і ліси стануть обідрані й голі.

Зисиби затягнув "чики-брики".

— Ти справжній Зисиби! — сказав задоволено Бевзь. — Ти справжній Зразковий Стопроцентний Бевзик!

— Чики-брики! — знов підхопив Зисиби.

— І тоді все живе збиратиме суниці тільки для мене. Я щодня з’їдатиму гори суниць і зроблюся гладкий, як три… ні, як п’ять Бевзів!

"Він не вміє лічити більше як до п’яти, — подумав Антошка. — Тому і сам він П’ятий".

І враз хлопчик здогадався, чому отой писклявий носить таке дивне ім’я. Це так Бевзь П’ятий вимовляв літери ЗСБ, тобто — Зразковий Стопроцентний Бевзик. Зисиби!.. Одуріти можна! Та їхній Бевзь просто неграмотний!

Антошка нишком засміявся. Бевзь почув:

— А що це у мене під ліжком? Там не мусить нічого бути!

Хлопчик хотів швиденько причинити ляду і пригнутися, коли почув, що до кімнати несподівано хтось заскочив.

— Хто це? — перелякано скрикнув Бевзь. — Хто це? Як його сюди впустили?

— Як його сюди впустили?! — підхопив ЗСБ. І у відповідь — знайомий голос:

— Чики-брики! Це я, наш найрозумніший! Твій найперший радник!

— Не схожий! Зисиби, правда ж, він не схожий?

— Не схожий, наш найрозумніший! Чики-брики!

Антошка наважився підняти ляду вище і заглянути до кімнати. Він побачив таку жахливу потвору, що ледве не впав.

Потвора спробувала зігнутися, але в неї нічого не вийшло. Тоді вона лягла на підлогу і через силу стала на голову.

— Я кажу чистісіньку правду, наш найрозумніший! Хіба ж ти не впізнаєш мене!

— Я не впізнаю!

— Ніхто не впізнає того, чого не впізнає наш Найрозумніший! — вставив ЗСБ. — Чики-брики!

— Я тебе не пізнаю, — повторив Бевзь, — але я знаю, що отак само ставав кожного разу мій Великий Брехун, коли йому треба було сказати правду.

— Так це ж я і є! — потвора ворухнула ногами. — Я з самого народження можу казати правду, тільки як стою на голові. Послухай мене, наш найрозумніший, вони навіки вкрали мою вроду!..

І тут Антошка довідався про історію, яку ви вже знаєте. Коли Брехун у своїй розповіді дійшов до того місця, як дівчинка перевернула його на отаке страховисько, хлопчик прошепотів:.

— Молодець, Лариска!..

Від радості він підстрибнув, самовар хитнувся і полетів униз, а за ним полетів і Антошка. Він швидко просвистів повз Жовтого солдата, майнув повз Зеленого, і тільки Синій зумів спіймати хлопчика у свої міцні руки.

На щастя, ляда зачинилася нещільно, і згори протікало слабке світло. Антошка наказав солдатам сидіти тихо і прислухатися. Далекий голос одновусого ледве долинав.

— Що ж тепер робити? — стогнав Бевзь П’ятий. — Я хочу, щоб вони сиділи в ямі!

— Не сумуй, наш найрозумніший! — вигукнув Брехун. — Не сумуй, ми скоро довідаємось, де вони є, Оті Самі Двоє, і пошлемо на них всіх наших бевзиків! Я раджу тобі поставити на чолі армії самого Зубаня! Він не знає ні страху, ні жалю!

Ябеди не сплять

Дітям пощастило. Шукаючи ябединський шлях, вони надибали на те саме місце, звідкіля бевзики вчора дременули від нового лісу. Тут друзі знайшли аж три покинутих велосипеди.

Далі вони рухалися механізованою колоною. Першим їхав Дениско, другою — Лариска, а найменші на зріст Кив і Кузька їхали удвох на одній машині.

Невдовзі в місячному світлі роздивилися місто Ябедин. Воно стояло, оточене ліщиною, і здалека здавалося гарним і старовинним. Але то — здалека.

В’їхали на криву вулицю. Вона була немощена, і навіть уночі здіймалася курява і не давала дихати. Будинки сірі, перекособочені, похмурі. Жодного дерева, ні трави, ні кущів…

Понуре місто.

— Отут живе Муха, — показав Кив на один з будинків.

— Ти його добре знаєш?

— А що там його знати! Звичайний ябеда.

Кив зіскочив з машини, бо йому було незручно їхати разом із Кузькою. Підбіг до дверей і кілька разів грюкнув.

За кілька хвилин двері прочинилися і звідтіля визирнуло худе і довге хлоп’яче обличчя.

— Це ти, Кив? От скажу!.. Кив махнув друзям: заходьте!

— Запали світло, — попросив він.

Муха витяг з-під тапчана кілька гнилиць. Кімната освітилася примарним зеленкуватим світлом. Вона була порожня, незатишна, як і весь дім.

— Хто ви? — позирав Муха з цікавістю.

— А я знаю! — вихопився Кузька. — Це Оті Самі Двоє. Їх було Отих Самих Троє, та тільки Антошка втрапив у якусь біду. А я і Кив тепер з ними товаришуємо!

— А я розкажу! — зрадів Муха.

— Кому?

— Кому завгодно! Я й самому Вуханю можу розповісти!

— А навіщо? — поцікавився Дениско.

Муха кілька раз кліпнув:

— Як це — навіщо?

— Ну, навіщо ти розкажеш?

— Бо я ябеда.

— Хіба ж це добре?

— Не знаю...

Дениско і Лариска засміялися, Кив і Кузька теж. Вони ж бо самі ще так недавно гадали, що всі діти мусять бути хвальками або підлабузниками.

— От їсти хочеться! — сказала Лариска.

— Лічилка є?

— Є. Однісінька. "Еники-беники", Про вареники.

— То давай!

— Ага… Давай… А як же Антошка?

Дениско погодився: справді, Антошці зараз гірше, ніж їм. А цю лічилочку він, мабуть, знає. Нехай буде йому.

Муха виставив на ослін тарілку з ліщиновими горіхами, насипав купку суниць. Ябеди збирали не тільки ягоди, а й горіхи.

Посідали вечеряти. Здалека долинув глухий гуркіт. Дениско насторожився:

— Що це?

— Якийсь дім завалився, — байдуже відказав Муха.

— Чому?

— А у нас щоночі який-небудь дім завалюється.

— Та чому ж?

— Бо ніколи доглядати будинки. Коли ми не збираємо суниці і горіхи — ми ябедничаємо.

— Це жахливо! — скрикнула Лариска. — Вас зовсім не виховують!

— Як це не виховують! — образився Муха. — Бути ябедою — це тобі не так просто. Треба ж своєчасно все помітити, все підгледіти, а тоді ще й наябедничати!

Лариска схопилася руками за голову. Діти в Країні Суниць зовсім не знали, що таке добре і що таке погано. Відомого вірша Маяковського тут, звісно, не читали. А правителі за тим тільки й наглядали, аби діти рвали Бевзю суниці і не знали нічого на світі.

— От повечеряю з вами, — діловито сказав Муха, — і піду на вас ябедничати самому Запеклому.

Оце-то господар! Дениско узявся розповідати йому, що ябедничати дуже недобре, що це просто-таки огидне діло. Що ябед ніхто не любить і самим їм теж живеться погано.

Муха аж рота роззявив.

— Ну-ну! — тільки й вимовив він. — Кажи, кажи…

Ябеди цієї ночі, як завжди, не спали. Вони звикли підглядати одне за одним.

За хвилину після того, як у Мушиній хаті засвітилося, попід його вікнами зібралися сусіди. Вони попритискали носи до шибок і розглядали, що робиться всередині. Наші друзі нічого не помічали.

— Це Оті Самі Двоє! — здогадався один ябеда. — Я чув сьогодні, як сорока-білобока казала Запеклому, що Перший з них уже сидить у ямі. Зосталося спіймати тільки Отих Двох!

Почувши таку новину, ябеди кинулися до ближчих будинків. І ось містом покотилося від дому до дому:

— А у Мухи сидять Оті Самі Двоє…

— А він їх годує горіхами…

Ябеди довго ябедничали одне одному, а тоді вирішили все розповісти Запеклому, щоб той склав добрячого доноса.

Запеклий ябеда був особистий представник Вуханя — радника Бевзя П’ятого. Він жив на околиці міста в єдиному міцному будинку під зеленою бляхою.

Під кінець ночі всіма вулицями Ябедина до оселі Запеклого бігли ябеди. Вони були худі, гостролиці, всі — у брудних отруйно-зелених киптариках.

Запеклий вислухав, зрадів і хутко виліз на дах свого дому. Він заплескав у долоні:

— Сороко-білобоко! Сюди, хутчій! Ну, де ти там заподілася?! Мерщій же сюди!.. Є такий донос, що крильця облизнеш! Я склав такого доноса, що ти зроду не носила!..

Вже розвиднялося. А птахи, як відомо, прокидаються рано. Сорока прилетіла, з радістю вислухала Запеклого, підхопила новину на хвіст і полетіла.

А наші друзі міцно спали. Вони умовили Муху на них не ябедничати. Він же ж був ябедою швидше за звичкою, ніж за покликанням.

Антошка вживає заходів

Антошка заснув відразу, як тільки угорі змовкли голоси. А коли розплющив очі — злякано кинувся:

— Котра година?

— Ати-бати — ми не знаємо! В ямі було темно.

"Яйце-райце! — пригадав хлопчик. — Треба вилізти з ями, дістати яйце-райце. Та вертатися додому!"

Солдати знову стали пірамідою з самоваром на верхівці, і Антошка відхилив ляду..

Вгорі вже був день. Чулося, як ЗСБ клопочеться над самою головою, допомагаючи Бевзю підвестися.

Антошка слухав і обмірковував, що робити. Він ще не бачив ні Бевзя П’ятого, ні ЗСБ, але здогадався, що перший — гладкий і незграбний, а другий — кволий і полохливий.

То хіба ж він із своїми солдатами не впорається з такими ворогами!

Підняв ляду вище. Тої миті до кімнати вбігли троє радників. Першого Антошка пізнав — то був спотворений одновусий. Вдень він здався ще жахливішим, ніж учора ввечері.

Ледве переступивши поріг, Брехун став на голову. Він збирався говорити правду.

Другим радником був Вухань. Маленький такий, зовсім миршавий, із зморщеним обличчям, водяними очицями і величезними, як у вислюка, вухами. Тільки без шерсті. Він спинився біля порога.

Третій — Зубань — поводив червоною відгодованою шиєю і раз по раз торкав пальцем величезного жовтого зуба.

— Чики-брики! Хай живе наш Бевзь!.. — завели радники.

Коли вони скінчили пісню, Бевзь П’ятий невдоволено сказав:

— Не дам вам суниць! І наливки не дам! Де Оті Самі Троє?

Вухань нервово пряв вухами.

— Чому Оті Самі Троє ще й досі не в ямі?!

— Один у ямі, — нагадав Брехун.

— Я не можу розбити яйце-райце, поки у ямі тільки один! Ви ж знаєте, що там мусять сидіти всі. Троє!..

Як надувна гумова кулька, завив ЗСБ:

— Що знає наш найрозумніший, того не знає ніхто! Чики-брики!

— Помовч, Зисиби! Ну, чого ви всі мовчите, як бевзі!..

Радники мовчали. В цю мить у вікні щось залопотіло. Антошка крізь щілину бачив, як зірвався з місця Вухань, чув, як торохнула шибка. А тоді в кімнаті Бевзя пролунав голос сороки-білобоки:

— Ура! Мерщій дивіться на мій хвіст! Мерщій дивіться на мій хвіст! Там незвичайний донос!

Вухань повалився навколішки біля Бевзевого ліжка;

— Мій особистий агент сорока-білобока принесла на хвості радісну звістку. Оті Самі Двоє в дану хвилину сплять у місті Ябедині! Ми їх можемо взяти голими руками!

— Візьміть їх голими руками! — гримнув Бевзь.

— Я віжму! — вихопився Зубань. Через свій великий зуб він помітно шепелявив. — Дожволь мені, наш найрожумніший, жібрати вшіх бевжиків, які тільки є, і вирушити ж ними на Ябедин.

— Дожволяю! — сказав Бевзь. — Тьху! Тобто дозволяю!

Брехун брикнув ногами, щоб привернути до себе увагу.

— А я негайно розпущу по всій країні чутку, ніби всі троє вже сидять у ямі.

— Правильно! — ствердив Вухань. — Бо країна схвильована. Он хвальки сьогодні ще не виходили збирати суниці. Вони цілу ніч проговорили про Отих Самих Трьох і про свого земляка Кузьку…

— Це якого Кузьку? — перебив Бевзь.

— Про отого, що його виховувала біла ворона, відьма. Кузька пішов разом з Отими Самими Трьома.

— Неподобство! — розлютився Бевзь.

Вухань продовжував:

— А підлабузники вчора прислали нашому найрозумнішому тільки по одному кошику суниць замість двох] Я був у них учора ввечері, то половина Підлабузнівська до мене майже не підлабузнювалася! Вони все гомонять про свого Кива…

— Що за Кив? — змучено спитав Бевзь.

— Звичайний підлабузник, — пояснив Вухань. — Він пішов разом з Отими Самими Трьома.

— Хтозна-що робиться! — видихнув Бевзь. — Наведіть порядок!..

— Ми починаємо діяти! — Брехун нарешті став на ноги.

Всі радники висипали з кімнати. Кілька секунд панувала тиша. Антошка підняв ляду вище. Тепер він би вже міг вилізти з ями. ЗСБ прошепотів:

— Наш найрозумніший — чики-брики! — буде снідати?

— А що ж мені — з голоду помирати через отих невдячних хвальків і підлабузників!

Ліжко зарипіло. Антошка просто перед собою побачив Бевзеві ноги. Голі, рожеві, втричі товщі, ніж у слона. Бевзь став на підлогу і зробив кілька кроків. Його п’яти пружинили, як м’ячі. Підлога рипіла і вигиналася.

Він сів на тумбу. І раптом згадав:

— Неподобство!.. Вони пішли, не проспівавши "чики-брики!"

— Я вам проспіваю, наш найрозумніший! — сказав ЗСБ.

Він проспівав. Бевзь трохи заспокоївся. І ось уже чулося його чавкання.

Антошка виліз із ями і наважився вистромити голову з-під ліжка.

Що то було за створіння! Це був велетенський рожевий мішок із салом. Навіть кілька мішків. Ноги й руки були як чотири мішки з салом. Пальці були як торбинки, міцно набиті салом. Живіт — справжня гора.

Кругла голова була накрита копою рудого волосся. Воно звисало на очі, як це бува у волохатих собак. А самі очі так запливли, що від них лишилися тільки дві вузькі щілини.

ЗСБ метушився навколо нього і лопатою кидав йому їжу до рота. Бевзь ковтав, не розжовуючи. За півгодини він з’їв п’ятнадцять відер суниць із пташиним молоком і запив діжею суничної наливки. Нарешті ЗСБ витер його простирадлом і вибіг із кімнати.

Антошка підхопився на ноги і оббіг навколо Бевзя.

— Руки вгору! — закричав він. Очі-щілини ворухнулися, паща роззявилась.

— Ти хто? — зітхнув стомлено Бевзь.

— Я Антошка. Я один із Отих Самих Трьох! Гора стривожено заворушилася.

— Ти чого виліз із ями? Лізь назад!

— Не полізу.

— Я ваш найрозумніший! Ти повинен кричати "чики-брики!"

— Шукай дурнів кричати тобі "чики-брики!". Руки вгору!

— Чого ти причепився? Я не можу підняти руки вгору. Я ніколи не підіймав руки вгору. Вони у мене важкі!

— Зисиби! Зисиби! До мене!.. — загукав він.

Вбіг ЗСБ.

— Чики-бри… — побачив Антошку і подавився словом.

Антошка про всяк випадок ударив ЗСБ у вухо і наказів:

— Ану берися — відсунемо ліжко!

Поки Бевзь віддихувався від суперечки, Антошка і ЗСБ відсунули ліжко від ями. Потім хлопчик наказав бевзику стати в куток і не ворушитися. Бевзь П’ятий опам’ятався:

— Ні, Зисиби, ти якраз ворушися! Біжи і клич сюди бевзиків!.. Аж п’ять! Ні, більше! Більше, ніж п’ять!..

Антошка глузливо спитав:

— Може, сто?

— Правильно, сто! Якраз сто! Зисиби, біжи і поклич сюди сто бевзиків! Нехай вони його вкинуть назад до ями!

ЗСБ зрушив з місця, та Антошка перейняв його.

— Стій, кажу, і не ворушися!

ЗСБ став. Бевзь зітхнув так, що застогнали шибки у вікнах. Він звівся на ноги. Підлога зарипіла і вгнулася.

— Я сам тебе туди вкину! — рушив він уперед. За своїм животом він не бачив підлоги.

— А не вкинеш! — Антошка відбіг у дальній куток.

Бевзь сунув на нього і поволі підіймав руки, щоб ухопити втікача. Товсті пальці тремтіли від нетерплячки. Але Антошка, як сонячний зайчик, майнув під його ліктями. Він підбіг до ями і зазирнув униз:

— Братці, побережіться, зараз щось упаде.

— Ати-бати! — донеслося знизу. — Ми готові!

Весь будинок тремтів, ніби тут ціле стадо слонів витанцьовувало польку. Бевзь засапався. А хлопчик перестрибнув через яму, присів, щоб Бевзь його не бачив, і ще голосніше крикнув:

— А не вкинеш!..

Той заревів, кинувся на голос і… провалився у яму.

Та не полетів. Його живіт застряв у отворі. Тоді Антошка гукнув ЗСБ, і вдвох вони сяк-так проштовхнули його вниз.

Спочатку той сунувся поволі. Він скавулів од страху, його живіт рипів об слизьке каміння. І тільки внизу, де яма була ширшою, зірвався, вереснув і гепнувся на дно.

— Солдати! — покликав Антошка.

— Ати-бати! Порядок! — відлунило знизу.

Радники хочуть яйця-райця

Тепер треба було взятися за ЗСБ. Це було дивне і неприємне створіння. Височенький хлопчик, навіть вищий за Антошку. Вгодований, але майже без м’язів. Голова велика, як у всіх бевзиків, поросла сірим

коротким волоссячком. І як у всіх бевзиків — білі очі з чорними цяточками зіниць.

На обличчі — ніякого виразу, в очах — нічого схожого на думку.

— То хто ж ти такий, Зисиби чи як там тебе?.. — сказав Антошка.

— Зразковий Стопроцентний Бевзик. Мене виховав сам Бевзь П’ятий, наш найрозумніший, чики-брики! Скоро всі мешканці Країни Суниць стануть такими, як я.

— Що ж у тобі є такого зразкового?

— Я зразковий заздра, ябеда, підлабузник і хвалько. Крім того я покірний. Я найзразковіший з усіх бевзиків! А ви такий сміливий!.. Ви вже ЗБОЛИЛИ снідати? Невже ні? Чого б ви зволили покуштувати? — І раптом, схаменувшись, закричав: — А ти чого із ями виліз? От я все розкажу!.. Я розкажу самому…

— Це думка! Розкажи все Бевзю П’ятому, чики-брики. Катай!

— Куди? — злякався ЗСБ.

— До ями. До свого Бевзя. Розповідати.

— Але ж там… високо…

— Не бійся, там Бевзь. Він м’який, не вдаришся.

Хлопчик підштовхнув ЗСБ до ями, той глянув через край, схлипнув, тоді озирнувся на Антощині кулаки. Скрикнув: "Чики-брики!" — і шугонув униз.

Тієї ж миті за дверима почулися швидкі кроки. Антошка сховався за фіранкою біля вікна.

До кімнати ввалилися всі три радники. Вони закричали:

— Пробач нам, наш найрозумніший!.. Ми так поспішали виконати твій наказ, що забули проспівати твою улюблену пісню! Пробач нам, не гнівайся. Ми її зараз проспіваємо! Ми заради цього повернулися!

Вони прокашлялися, виструнчилися і завели:

Чики-Брики!

Хай живе наш…

— А де ж наш найрозумніший? — здивувався Брехун.

— Нема… — розвів руками Вухань.

Зубань клацнув зубами.

Кілька хвилин ошелешені радники мовчали. Тільки водили очима по кімнаті.

— Може, він куди вийшов? — сказав Вухань.

— Він не проліже в двері, — прошепелявив Зубань.

— Він не виходив із кімнати вже вісімдесят чотири роки! — вигукнув Брехун.

Вухань пробурмотів:

— Не вісімдесят чотири, а всього дванадцять. Завше щось збреше.

Радники мовчали ще якусь мить. Потім Вухань вимовив:

— А що коли хтось розбив яйце-райце і схотів, щоб нашого Бевзя не стало?

Брехун не витримав і став на голову.

— Що ви говорите! — сказав він. — Хто міг розбити яйце-райце, якщо в ямі сидить тільки один!

Він знову звівся на ноги і щось намотав собі на вус. Вухань замріяно зітхнув:

— От якби я розбив яйце-райце, я б усіх зробив затятими ябедами. Я б тоді знав усе про всіх!

— А якби я рожбив, вони б у мене бежперервно билися! І уші б ходили в шиняках, рож’юшені і жапухлі!

— Яйце мушу розбити я! — розлютився Брехун.

Тут радники зчепилися клубком і покотилися по підлозі. Першим завив Вухань, бо Зубань відкусив йому піввуха. Другим заревів сам Зубань, бо Брехун відбив йому півзуба. А коли Брехуну відірвали його довгий рудий вус, він зарепетував:

— Братці! Та що ж це ви робите! Давайте ми всі троє станемо начальниками і всі троє розіб’ємо яйце-райце!..

Бійка вщухла. Радники довго віддихувались.

Один тримався за вухо, другий обмацував уламок зуба, а третій все торкав пальцем те місце під носом, звідки ще так недавно починався вус.

— А де ж все-таки наш Бевзь? — видихнув Вухань.

— Шкорішв жа вше він упав у яму.

Тут тільки радники помітили, що ліжко Бевзя зсунуте з свого звичайного місця, а ляда відкинута. І вони з полегшенням вигукнули:

— Він упав у яму!

Вони ще трохи порадилися і прийшли до висновку, що витягати з ями товстого Бевзя — марна річ. Нехай посидить без їжі місяць-два, схудне разів у десять, тоді можна буде й витягти. А тим часом треба виловити Отих Двох, кинути теж до ями, а самим скоріше рушати на Синю гору і розбити яйце-райце.

— Про наше спільне найзаповітніше бажання ми домовимось там нагорі, — запропонував Брехун, — а поки що давайте зробимо так. Ти, Зубань, разом з Вуханем очолиш військо бевзиків у Ябедині, щоб зловити Отих Двох. Я тим часом візьму десять бевзиків і влаштую засідку на півдорозі до Заздри. Якщо Оті Двоє від вас тікатимуть, я їх затримаю. І тоді ми всі разом привеземо їх сюди і вкинемо до ями.

— Згода! — ті двоє не завважили, що цього разу Брехун на голову не ставав.

Радники побігли геть. Антошка вийшов із схованки. І раптом з розчиненого люка вилетів Зелений солдат. Він зробив у повітрі сальто-мортале і став струнко просто перед Антошкою.

— Ати-бати, ось і я!

— Як це ти зумів? — здивувався Антошка. Але тої ж хвилини з ями вилетів Жовтий солдат.

Він теж зробив сальто-мортале і став поруч із Зеленим. У такий спосіб в кімнаті з’явився і останній — Синій.

Він ніжно притискав до грудей великий мідний самовар. Солдати пояснили:

— Бевзів живіт так пружинить, що просто любо. Ми по черзі на нього залізли і підстрибували, аж поки нас не повикидало сюди. От і все, ати-бати!

— Чудово! — кивнув Антошка. — Ви дотепні хлопці. А тепер давайте поміркуємо, як рятувати наших друзів.

Кузька проголошує закляття

Друзі вийшли з Мушиного дому. Господар ішов слідом. Йому сподобалися ці діти.

Вдень Ябедин справляв ще гірше враження, ніж уночі. Лариска все зітхала…

— А ваш перший сидить у чорній ямі! — закричав здалека якийсь ябеда і показав дітям язика.

— Ага, а ви його ніколи звідтіля не витягнете!.. — крикнув другий.

Друзі перезирнулися.

— Брехня! — сказав Дениско. Тут ябеди загули:

— А ми про вас наябедничали!..

— Ага, сорока-білобока ще вночі понесла донос до Бевзя, чики-брики!..

— А вас теж спіймають і кинуть до ями!..

Щоб виказати свою зневагу до земляків, Муха почав наспівувати єдину пісню, яку знав:

Муха-муха-муха-ха!

Але на нього ніхто не зважав. З вигуків на вулиці друзі нарешті зрозуміли, що Антошка справді у полоні. Дениско вирішив вести загін до Бевзь-города.

А їсти хотілося нестерпно. Сьогодні тільки Кив, Кузька і Муха поснідали як слід, бо Дениска і Лариска вже більше не могли їсти суниць. Боялися, щоб не поболіли животи.

Друзі йшли вулицею і вели велосипеди. Денискові й Ларисці несила було крутити педалі, а їхати пасажирами було ніяково.

Дениско йшов і все пригадував лічилки про їжу. Він не знав, що вчора увечері це саме робив і Антошка.

— Є! — нараз зрадів хлопчик. — Я згадав одну завалящу лічилку. Антошка її точно не знає!

І Дениско проказав:

На майдані три контори

Роздавали помідори,

Ас-бас, кислий квас,

Фунт квасолі, фунт ковбас!

Безглузда лічилка всіх розсмішила. А на площі раптом з’явилися три нових будиночки. Це були контори.

— Ну, нічого, — сказав Дениско, — нехай будуть.

В них можна навіть жити.

Зате друзі мали тепер справжні харчі. І вони тут-таки, на ганку однієї з контор, посідали снідати. От тільки жаль, що без хліба. Але ковбаса була чудова, полтавська, квасоля — тушкована в томатному соусі, а помідори — свіжі, червоні, тверді. Та й квас був непоганий, хіба що трошки кислий.

Пригостили Кузьку, Кива і Муху. Вони їли ковбасу, квасолю і помідори вперше в житті. Їжа здалася суничним хлопчикам страшенно смачною. А через це вони ще раз поснідали суницями, а квасолю і ковбасу залишили на закуску, як ми залишаємо солодкий компот, фрукти або цукерки.

Навколо шуміли ябеди. Вони побоювалися підходити близько і викрикували здаля:

— А ми все розкажемо!..

— І про три контори!..

— І що Муха з ними їсть!..

Друзі не зважали. Та. коли над площею розлігся голосний крик: "Бе-е-евзики!.." — Дениско насупився і встав.

Діти попрямували до найближчого рогу. Аж коли нараз там виросла курява. За нею Дениско розгледів фіолетові курточки.

— Назад! Другою вулицею!

Дениско сів на велосипед і наказав Киву стати у нього за спиною.

— Лариско, Кузько, по машинах!

І тут почувся тремтячий ображений голосок Мухи.

— А я?

— І ти з нами?

— З вами…

— Нас підстерігають страшні небезпеки!

— Я не боюся!

— Лариско, візьми до себе Муху!

Загін розвернувся, знову виїхав на площу і з неї завернув на другу вулицю. — Бевзики!

Звідтіля теж насувався великий загін.

Бевзики увійшли до міста відразу з усіх боків. Всі виходи з площі були закриті. Ябеди повисувалися з вікон, щоб краще бачити. А ті, що

були на площі, попритискалися до стін, щоб не заважати бевзикам узяти Отих Двох.

— Що робити? Що робити? Що робити? — побивалася Лариска.

Вона й так змучилася від хвилювання, а тут ще таке лихо.

— А Кузька тремтить! — наябедничав Муха Денискові.

— Може, ви зволите з ними битися? У мене є підходящий камінчик, — улесливо сказав Кив.

З переляку суничні хлопчики згадали всі свої вади.

Але Дениско мовчав. Він думав: "Як тут не вистачає Антошки! Він би обов’язково щось вигадав!"

Якби не було з ними Лариски, Дениско б не вагався ні хвилини і кинувся в бій. Але сховати дівчинку було нікуди…

Бевзики щільним колом оточили загін. Вони тримали в руках заряджені рогатки. А в наших друзів навіть каміння не було, крім тієї жалюгідної грудочки, що її пропонував Кив.

Наперед виїхали двоє на віслюках. У одного з рота стирчав надломаний жовтий зуб. У другого було півтора довгих рожевих вуха. Піввуха замотано ганчіркою.

Ябеди гукали з вікон і з-під стін:

— А вони нам поставили три контори!..

— А вони ночували у Мухи!..

— А вони…

— А вони…

Кузька схвильовано сказав:

— Це Зубань і Вухань. Радники Бевзя. Погані наші діла. Коли вже приїхали ці — значить із ними все військо.

— Ми наказуємо вам їхати за нами до чорної ями! — проголосив Вухань. — Там уже сидить ваш перший. Якщо ви не послухаєтесь, то вас добряче поб’ють з рогаток, а тоді повезуть силоміць!

Дениско смикав себе за вухо. Треба було виграти хоч трохи часу, може, вдасться знайти якийсь вихід.

— А якщо ми здамося без бою, ви нас не битимете?

— Побачимо, — сказав Вухань.

— А навіщо нас кидати до ями? Нас зовсім не треба кидати до ями!

Дениско озирнувся на друзів: допомагайте!

— А я тут найсильніший, найхоробріший і найрозумніший! — випалив Кузька.

— Чи не зайдете до наших чудових трьох контор? — кланявся Кив. — Спеціально для вас поставили!

— А я все розкажу Бевзю П’ятому, нашому найрозумнішому!.. — подав голос Муха.

— Чики-брики! — гримнуло вороже військо.

— Ми вам і за три контори віддячимо! — підвівся на мотузяних стременах Вухань. — Бач які, три контори поставили!.. А хто вас просив ставити три контори?!

Дениско думав-думав і нічого не міг вигадати.

— А Кузьку, Кива і Муху ми теж кинемо у яму! — докінчив Вухань.

Зубань досі мовчав. А тут і він підвівся на стременах:

— Ми ваш ушіх битимемо, аж поки ви жробитесь шиніми від шиняків і горбатими від гуль!!!

Лариска голосно засміялася:

— Та він шепелявить!.. Оце так генерал!..

Зубань враз позеленів од люті.

— Шміяччя ж мене!.. Ну, жаждіть! — Він напружив голос і підняв над головою якусь торбу: — Я вам жараж покажу Кузьчину матір!

Крик жаху вирвався з сотень горлянок. Ябеди щезли з вікон. Ті, що були на площі, попадали в пилюку. Бевзики посипалися з велосипедів, поховали голови в коліна і завмерли. Кив і Муха теж упали долілиць. Муха тільки й встиг кинути:

— Пропали, як муха в окропі!..

Дениско, Лариска і Кузька зостались на ногах.

А ті, на віслюках, міцно заплющили очі. Зубань навпомацки розв’язав торбу, і звідти вилетіла біла ворона.

Вона звилася вгору, склала крила і каменем телепнулась об землю. І тої ж миті перевернулася на золоту змійку.

Змійка підняла голівку і почала вихором обертатися навколо себе. І разом з нею від землі піднімався вир їдкої куряви.

Він зростав, зростав і раптом — зник. А на його місці стало таке, що Дениска і Лариска теж скрикнули і впали долі.

— Ма-ачуха!.. — протягнув Кузька.

Тепер тільки він один дивився на відьму.

Страховисько мало довге плескате обличчя. Ніс у нього був як баранячий ріг, а підборіддя — як носорогів ніс. Волосся на голові сіро-буро-малинове, воно ворушилося від люті. Вуха — волохаті, руді, очі — червоні, як палаюче вугілля. З-під синіх губ визирали чотири зуби, схожих на довгі дрючки. Відьма весь час клацала ними.

На кожній руці вона мала по два пальці з гострими залізними кігтями. Нога у відьми була тільки одна — велика, півняча.

Стрибаючи на тій нозі, вона наближалася до друзів. Кузька нахилився до Лариски:

— Пригадай же, Ларисонько, пригадай, любенька!..

Дівчинка, не підводячи голови, поманила хлопчика пальцем. Він нахилився зовсім близько до неї, А тоді швидко випростався, і дзвінкий Кузьчин голос пролунав над площею:

Ене-бене рес!

Квінтер-квантер жес!

Ене-бене раба,

Квінтер-квантер — жаба!

Навколо відьми знову закрутилася курява, А коли сіла, — на землі лишилася жалюгідна земляна жаба.

— Хутчій! — сказав Кузька.

Друзі підхопилися, посідали на велосипеди.

Дениско з Кивом, Лариска з Мухою, а Кузька — сам. Перш ніж сісти, дівчинка встигла поцілувати Кузьку в щічку, і він тепер полум’янів від гордості.

Вони промчали повз Зубаня і Вуханя, що сиділи на вислюках, заплющивши очі, між бевзиками, які боялися підвести голови від колін, поміж ябедами, які так само лежали в пилюці. Ніхто ще не знав, що Кузьчина мати навіки перевернулася на земляну жабу.

А жаба сиділа посеред площі і люто дивилась услід дітям. У неї швидко здувався і опадав білий пухир на шиї. Потім вона щось розпачливо квакнула, але цього ніхто не почув.

Загін поминув околицю і помчав дорогою. Муха раз по раз озирався на рідне місто, яке виднілося вдалині, і з образою вигукував:

— Ябеди нещасні! Язики розпустили! Аж на небі чути, як мухи кашляють!..

— Нас виручив Кузька! — крикнув Кив. — Хай живе Кузька!

Кузька скромно натискав на педалі.

Дорога вела через великий горб. На вершині Дениско спинив загін. Діти подивилися назад. І побачили погоню.

Зубань і Вухань з бевзиками оговталися і кинулися навздогін. Вся їхня армія мчала дорогою. Радники скакали попереду вислюками. Вони сподівалися, що діти незабаром натраплять на засідку безвусого.

З гори з’їхати легко. Треба тільки задерти ноги над педалями — і машини самі мчать униз, як вітер.

Але після спуску почався крутий підйом. І тут непереливки стало Денискові і Ларисці. Адже у них були пасажири. Діти тяжко дихали. Кузька випередив загін, перший виїхав на узгір’я і знову озирнувся, — Ай-ай-ай! Бевзики вже під горою! Ті суцільною лавиною котилися з горба, де допіру були наші друзі. Вони наздоганяли!

Знесилені діти їхали попід довгою кручею. Дорога звивалася, як змія. За одним із поворотів Ларисці почулося, ніби згори гукають: "Скоріш! Скоріш!"

Приємне відкриття

— Ей ти, Стопроцентний! Зразковий! — Антошка нахилився над ямою. — Ти мене чуєш? Зисиби!..

— Агов... — кволо відгукнулося знизу.

— Ти там посидь поки. А як отямишся, вилазь. Залізеш на живіт своєму найрозумнішому, поскачеш, тебе й викине з ями. Чув?

— Я не зумію… — промимрив ЗСБ.

— Навчишся. З першого разу не вийде — вистрибнеш з п’ятого. І підеш збирати суниці. Тільки Бевзю не давай! Чув?

— Чув…

— Отож-бо. А поки сиди.

Антошка підійшов до вікна. Відхилив фіранку.

Такого нудного міста ще ніхто не бачив. Тут було лише дві вулиці. Вони перетинались у центрі, На перехресті і стояв великий Бевзів будинок.

Усі будинки тут були однакові — приземкуваті, з кривими маленькими віконечками, з дірявими пласкими дахами. Вздовж немощених брудних вулиць стояли обідрані стовпи — колишні дерева. Жодного клаптя зелені не було в місті. Вулиці — порожні. Мабуть, усі бевзики вирушили в похід на Ябедин, щоб спіймати Антощиних друзів.

Зрідка вулицею стрибали поскубані ворони, Не білі, а звичайні, чорні. Вони зовсім не літали.

А одного разу з якогось підвороття вийшов шолудивий пес з опущеним хвостом. Він вийшов посеред вулиці, з огидою обнюхав пилюку, а тоді задер морду і завив. Дарма що був день і на небі світило сонце.

— Так… — сказав Антошка. — Все ясно. Оте гладке опудало хотіло, щоб такими стали всі міста на світі. Солдати, за мною!

— Ати-бати!

Вони спустилися.(східцями на перший поверх. Внизу було двоє дверей. Антошка здогадався, що ліворуч — вихід на вулицю. І повів солдатів праворуч.

Вийшли у сад. Тут всі дерева були обідрані до останньої гілочки, до останнього шматка кори. Деревина потемніла від часу і зробилася сірою.

Сад з телеграфних стовпів.

Земля попід мертвими стовбурами була старанно витоптана, щоб на ній не могла звестися жодна билинка.

— Та тут і не сховаєшся! — свиснув Антошка.

— Ати-бати — так точно!

Вже за кілька кроків Антощин загін помітив охорону. Кілька бевзиків ховалися за стовбурами. Але ж за ними не сховаєшся: однаково визирали великі круглі голови.

— Все одно! — сказав Антошка. — Вороття не має.

Порівнялися. Бевзики враз вийшли з-за стовбурів.

— Пароль! — гукнув один з них.

— Чики-брики! — навмання відказав Антошка.

— Неправда. Усі знають, що сьогодні пароль — "хурли-мурли".

— Я й забув. Правильно. Хурли-мурли.

— Все одно не пропустимо.

Бевзики підняли рогатки.

— Чому? — поцікавився Антошка.

— Сам Зубань звелів нікого не пропускати.

— Він як сказав: не пропускати чи не випускати?

Бевзики перезирнулися. Старший поміж них непевно пробурмотів:

— Не пропускати…

— От бачиш. А випускати можна.

Відчувши, що бевзики вагаються, Антошка твердо додав:

— Та й ми ж сильніші і маємо далекобійні рогатки. — Він вистромив з кишені держачок трофейної рогатки, якою заволодів у Підлабузнівську.

— Хіба що… — сказав нерішуче старший. — А хто ти такий?

— Я вчусь на ЗСБ. Бо я страшенний брехун, забудько і забіяка.

Бевзики поштиво відступили. — Але це була тільки внутрішня охорона. Ще треба було пройти зовнішні пости. Антошка побачив їх здаля. Там бевзиків було більше. Головний стояв відкрито і дивився просто сюди. Антошка дістав рогатку і прицілився йому в лоба.

Бевзик остовпів. Він не зважився навіть розтулити рота. Антошка стріляти не хотів. Що не кажіть, а якось воно недобре стріляти з рогатки в живу істоту. Хоч і в бевзика. Інша справа, якби той напав.

— Хлопці, я його держу під прицілом. А ви тікайте!

— Ати-бати! — Антошка почув, що солдати побігли кудись убік. Він скосував туди оком і побачив, що край саду проходить високий піщаний горб. Мабуть, дюна.

Бевзик тремтів з переляку. Всі інші бевзики стояли нерухомо, бо не чули наказу.

— Готово… — почулося від піщаного горба. Жовтий солдат уже стояв на самому гребені, Зелений — посередині, а Синій — унизу.

Тоді Антошка пригнувся і щодуху дременув до своїх друзів.

— Стій! — почулося від варти. — Стій! В ім’я нашого найрозумнішого…

— Чики-брики!..

— …вогонь!

Камінці стукали об стовбури і розліталися на всі боки. Влучити у живу мішень у цьому саду було дуже важко.

Синій солдат підхопив Антошку на руки і кинув Зеленому. Той — Жовтому. А Жовтий поставив хлопчика на гребінь горба і задоволено сказав:

— Ати-бати!

Антошка сів штанцями на пісок і швидко з’їхав на той бік дюни. Перед ним відкривалася широка зелена рівнина. Тільки вдалині височіли горби і густо зеленіли чагарники.

Солдати спустилися слідом за хлопчиком, і всі четверо попростували широким полем. Бевзики не зважилися залишити свій пост, а сповістити про порушників не було кого — адже всі радники вирушили в Ябедин. Тому наших утікачів ніхто не переслідував.

Вони проминули рівнину, перетнули широку смугу чагарників і опинилися в неглибокій зеленій балці. Антощині сандалі були повні піску, він вирішив їх витрусити.

Сів на травичку, роззувся. Озирнувся на солдатів. А ті вже сиділи навколо самовара і роздмухували в ньому вогонь.

— От так так! — сказав Антошка. — Нам же ж ніколи чаювати! Нам же спішити треба.

— Твій наказ для нас закон, — відповіли солдати, — але ми без чаю не можемо. Ати-бати.

І продовжували роздмухувати.

— Доведеться чаювати, — зітхнув Антошка. Бо й сам був не від того, щоб підкріпитися міцним чаєм.

Тим часом він обмірковував план дій. Передусім треба було, йти на Ябедин і виручати друзів. Якщо бевзики оточили загін, доведеться вдарити з тилу. Потім рушимо на Заздру, там якось підкріпимося і підемо вже просто на Синю гору.

Десь на шляху до Заздри має бути засідка одновусого. Десять бевзиків. Це не так уже й багато. Нас теж буде немало. А бевзики нападають, тільки як їх більше.

Напилися чаю.

— Тепер скоріш! — сказав Антошка. — Тепер ми не спочинемо до самої перемоги.

— Ати-бати — ми готові.

Антошка почав узуватися. І тут побачив на підошвах своїх сандалів витиснений напис: "Ленінград. Фабрика "Скороход"".

Хлопчик відчув, як серце закалатало йому в грудях. У цій країні творяться дивнії дива. Дитячі лічилочки мають чарівну силу. "Скороход". А що, коли й ця назва?..

— Ідіть за мною до того горба, — сказав Антошка солдатам, — а я побіжу вперед. Треба провести один дослід.

І він побіг уперед. Бігти було легко.

Антошка піддав ходу. Ніякої втоми!

Він уже мчав із швидкістю автомобіля "Москвич". А йому було так легко, ніби він спокійно йшов вулицею.

Сандалі "Скороход" діяли! Це було приємне відкриття.

Антошка озирнувся. Солдати бігли слідом. Вони ще були далеко. Хлопчик сів під деревом. Це була берізка. Сріблясте кора світилася на сонці, листочки лопотіли ласкаво над Антощиною головою.

— Хлопчику, поспішай! — почув він.

Озирнувся, Нікого не було. Пригадалася золота змійка. Антошка підхопився на ноги і почав пильно вдивлятися в траву.

— Хлопчику! Твої друзі в біді! Поспішай!..

Голосок був чистий, як срібний дзвіночок. Він наче долинав згори. Антошка підняв голову.

Березове листячко ледве ворушилося, виловлюючи в повітрі нечутний вітерець.

— Хлопчику, де ж ти є, хлопчику!..

Голос звучав десь значно вище.

Антошка відійшов від дерева і тільки тепер побачив у небі жайворонка. Він висів над Антошкою і умовляв поспішати.

— Де вони? — гукнув хлопчик.

— Йди за мною! — продзвенів жайворонок і полетів.

Антошка побіг за ним. Жайворонок полетів швидше, але ж Антошка був у сандалях-скороходах — і не відставав.

Так вони минули березовий гай, потім луг, потім ліщину, а потім Антошка опинився на дорозі. За нею підіймався крутий довгий горб. Хлопчик спинився і глянув угору.

— Твої друзі їдуть цією дорогою! — проспівав жайворонок. — Підіймись на горб — і ти їх побачиш!

Антошка миттю збіг на гребінь. Унизу він побачив ту саму дорогу. Вона звивалася жовтою змією, оббігаючи навколо горба.

Дорогою мчав гурт дітей. На першому велосипеді їхав малесенький хлопчик у пістрявому костюмі. На другому — більший хлопчик у картатій голубій сорочці. Він віз пасажира в рожевій шапці.

На третьому велосипеді їхала дівчинка в жовтому платті. Її кіски маяли на вітрі, і червоні стрічки здаля скидалися на вогники. За дівчинкою примостився пасажир у зеленому киптарику.

Це були Антощині друзі. Він їх упізнав одразу. Тільки того, що в киптарі, не знав Антошка.

Те, що побачив командир потім, примусило його стиснути кулаки. Зовсім недалеко від загону, за найближчим поворотом дороги, мчала ціла армія бевзиків. Попереду скакали два вершники на сірих вислюках. Дітям з пасажирами було важко, і через це вороги з кожною хвилиною наближалися.

— Скоріш! Скоріш! — закричав Антошка. Дівчинка підвела голову і зраділо зойкнула:

— Антошка!

— Скоріш! Скоріш!

Зубань одягається в самовар

Діти проїхали. Антошка дивився на ворогів, що так швидко наближалися. Він думав: як їх спинити? Ще п’ять, десять хвилин — і армія бевзиків навалиться на купку беззахисних дітей. Хіба ж тут допоможе єдина Антощина рогатка!

— Ех, солдати! — скрикнув хлопчику. — Де ви там забарилися!

— Ати-бати — ми тут! — почулося ззаду.

Солдати були вже зовсім близько. Вони захекались і впріли. Їхні гарні мундири вкрилися мокрими плямами. Обличчя були мокрі. Жовтий волочив за собою самовар.

А яка користь від цих солдатів, коли вони навіть зброї не мають? Ото тільки й носяться зі своїм самоваром. Звісно, вони ж із лічилки.

Зубань і Вухань уже мчали просто під Антошкою. Вони розмахували справжніми самопалами. А за ними щільно, як сарана, сунули бевзики. Триколісні велосипеди здіймали таку куряву, що хвіст довгої колони зовсім у ній ховався.

— Самовар! — з відчаю крикнув Антошка. — Хоч самоваром їх трісніть!

— Ати-бати — з задоволенням! — відізвались солдати.

Вони утрьох схопили свій великий мідний самовар, розгойдали і жбурнули вниз. Самовар просвистів у повітрі, як бомба. Він упав просто на голову Зубаневі. Міцна голова радника миттю пробила дно і покришку, тільки чути було, як зламаний зуб прорипів по міді.

— Ні тобі дна, ні покришки, — зауважив Антошка.

Від удару Зубань і його віслюк покотилися дорогою. Передні ряди бевзиків негайно налетіли на них.

І тут зробилася така величезна "мала купа", якої Антошка зроду не бачив. Задні бевзики крізь куряву не помічали нічого і продовжували крутити педалі. Вони налітали на мішанину бевзиків і велосипедів і також летіли сторч головами. А на них налітали задні, а далі ще й ще...

Вухань стояв обіч шляху і жахливо лаявся.

Антошка зробив знак солдатам і швидко збіг на другий бік горба. Діти якраз об’їхали навкруги і вже наближалися.

Побачили Антошку і дружно закричали:

— Ура!..

Дениско зіскочив з машини і кинувся до друга. Вони міцно потисли один одному руки. Дениско сказав:

— Раз ти з нами, ми можемо сьогодні ж дістатися Синьої гори!

— І дістанемось!

— Тільки я от що думаю… — хлопчик смикнув себе за вухо. — Вони за нами так женуться, що ми чи й на гору виберемось. Треба цих бевзиків якось обдурити…

— Треба… — погодився Антошка.

Кузька визирнув з-під Денискової руки.

— А я свою мачуху перевернув у жабу! Мені Лариска підказала закляття!

— Ми їх здорово обдурили в Ябедині! — додав Кив. — А якби ви зволили бути з нами, одурили б ще здоровіше!.. З вашим розумом, з вашою сміливістю!..

— А Кив знову підлабузнюється! А Кузька хвалиться! — вигукнув Муха, — От чесне слово, сам чув!

— А ти хто такий?

— Я Муха! Я тепер з вами. Я вже не ябеда.

— Щось я цього не помітив…

Муха опустив очі. Звичка, як кажуть, друга натура.

І тільки Лариска нічого не сказала. Побачивши Антошку, вона дуже розхвилювалася і відразу пригадала, як він її образив.

І тепер дивилася на нього широко відкритими очима і мовчала. Вона дивилася на його червону футболку і на його кирпатий ніс — і мовчала. Дивилася на його гостре підборіддя і на жовту стрішку волосся над лобом — і мовчала.

Антошка підійшов до дівчинки. Йому схотілося сказати їй щось товариське й ласкаве. Але він знітився і сказав тільки:

— Ну гаразд… Потім…

— Що — потім? — пошепки спитала дівчинка.

— Усе — потім!

Антошка обернувся до загону:

— По машинах. Їдьмо далі!

Він відмовився від місця на Кузьчиному велосипеді.

Діти поїхали вперед, за ними широким кроком побігли солдати, а останнім по шляху, не поспішаючи, біг Антошка.

Погоня тривала. Бевзики були дуже покірливі, і через це Зубаню пощастило відновити порядок у своєму пошарпаному війську.

Попереду скакав Зубань. Він так і не зміг вилізти з самовара. Тільки голова його визирала звідти, де у самовара буває труба. Могло навіть здатися, що Зубань навмисне надягнув на себе самовар, як лицарський панцир. Він розмахував над головою самопалом:

— Я їх ушіх перештріляю!..

Антошка подумав, що Дениско каже правду: погоню треба відвернути.

Попереду дорога розходилась, і обидва розгалуження губилися десь поміж ліщини. А позаду чувся тупіт віслюків і скрегіт десятків коліс.

Антошка зважився. Він наздогнав Дениска, щось йому сказав, а тоді почав відставати. Сандалі-скороходи були дуже слухняні.

Ось позаду нього з-за повороту з’явилися Зубань і Вухань. Вони побачили Антошку. Вухань звівся у стременах:

— Це отой Найперший! Він утік з ями!..

— Штій! — скрикнув Зубань.

Тим часом діти разом з солдатами завернули на одну з доріг, і за мить їх не стало видко за ліщиною. Антошка побіг другою дорогою. Вороги помчали за ним.

Зубань, здавалося, кричав йому просто над вухом:

— Штій, бо жаштрелю!..

Антошка знав, що той не вистрелить. По-перше, не так легко стріляти з самопала на повнім скаку. А по-друге, він потрібний ворогам живий.

Хлопчик побіг швидше… Вороги відстали. Він знову підпустив їх близько, а тоді помчав з подвоєною швидкістю. І так кілька разів. Це дратувало Зубаня і Вуханя, і вони ще більше вибивалися з сили.

Довго вів Антошка погоню за собою. А тоді відбіг трохи далі, спинився і обернувся до них:

— Гей ви, бевзики, вас ціла купа, а одного хлопчика наздогнати не можете! Ви не вояки, а драні лантухи з соломою!

Зубань люто пришпорив віслюка, який і без того вже мало не падав.

— А ваш Бевзь П’ятий — мішок із салом!..

— Чики-брики!.. — через силу видихнуло військо.

— Я його вкинув у яму і вас усіх туди покидаю!.. Кукуріку!

Оце "кукуріку!" вчинило щось неймовірне. Бевзики заревли, загули, затюкали… Грізна лавина ось-ось мала зім’яти хлопчика.

Та Антошка раптом підскочив і стрибнув у ліщину. Він навмання помчав поміж кущами. Позаду чув, як затріщав лісок — то вся ворожа армія кинулася слідом за ним.

— Кукуріку! — кричав Антошка і біг собі далі.

— Штій!.. Штій!.. — все віддалялися погрозливі вигуки.

Антошці легко було бігти поміж кущами і чагарниками. А ворогам прийшлося непереливки. Віти хльостали Зубаня й Вуханя, трави заплутувалися в колесах велосипедів. Бевзики перекидалися. То тут, то там збивалися нові й нові "малакупи".

Ліс не хотів приймати армії бевзиків. Скінчилося тим, що одна міцна гілляка поскидала Зубаня й Вуханя з віслюків. Бідні тварини, відчувши полегкість, дременули в хащу — відпочити й попастися. Радників оточив натовп піших знесилених бевзиків. Вони чекали наказів. Але ті безсило попадали під кущі.

Зубань важко дихав і намагався вилізти з самовара, З того так нічого й не вийшло. Вухань лежав горілиць і нервово пряв вухом. Побачивши це, бевзики й собі попадали на землю.

Погоня захлинулася.

Що думав Антошка

Хлопчик вийшов з лісу і озирнувся. Куди йти?

— Навпростець! — проспівав угорі жайворонок. — Іди, хлопчику, навпростець, і ти прийдеш до Заздри.

— А де всі наші? — підвів лице Антошка.

— Всі ваші вже під’їжджають до Заздри з другого боку. Вони за тебе хвилюються дуже-дуже-дуже!..

Жайворонок злетів ще вище і розтанув у синяві.

Антошка йшов довгим зеленим яром. Йому було весело й тривожно. Хотілося співати, танцювати, перекидатися.

Хлопчик ішов прискоком, потім скинув свої сандалі і побіг босоніж. Тоді уявив, ніби грає з Дениском у довгої лози, розбігся і підстрибнув! розчепіривши ноги, а потім ще раз.

І все сміявся.

Трава м’яко лоскотала стомлені ноги. Але Антошка не помічав утоми. Він став співати пісню, яку тут-таки й вигадував:

Ми веселі хлопчаки,

Гей, та й веселі!

Гей, та й хорошії

І Ларнска в нас весела,

І весела, і дотепна,

Гей, та й хороша!..

Бевзь сидить у ямі,

Зубань у самоварі,

От і добре!

Хлопчик знову взувся в свої "скороходи" і вже хотів було припустити вперед, коли почув з-під куща:

— Добридень, хоробрий чоловічку!

Маленький їжачок стояв, спершись передніми лапками на патичок, і доброзичливо поглядав на хлопчика.

— Все лісове населення радіє, що ви боретесь з Бевзем і бевзиками.

— А що нам бевзики! Ми їх одним мізинцем! — кинув Антошка і зашарівся: чи ж не він з товаришами стільки товкмачив Кузьці, що хвалитися недобре!

Їжачок, здається, цього не помітив.

— А скажи нам, коли твоя ласка, — промовив він, — чи то правда, що сам Бевзь П’ятий сидить у чорній ямі?

— Правда!

— Вірю. Ти не хвалько.

Антошка почервонів ще густіше.

— Я застерігав тебе й твоїх друзів, коли ви прийшли до нашої країни, бо ніколи не думав, що ви такі мужні й кмітливі.

— Та, чого там… — Антошка зніяковіло колупав носком сандаля землю.

— Якби Бевзь кинув вас усіх трьох до ями і забрав скриньку — не стало б нашого лісу.

— Живіть собі спокійно… — промимрив Антошка.

Їжачок підняв одну лапку.

— Ми віримо тобі й твоїм друзям. Тільки я хочу тебе застерегти: нехай у тебе не запаморочиться голова, бо інакше вони переможуть. Вони за всяку ціну хочуть заволодіти різьбленою скринькою! Не забувай про це, мій хлопчику.

— Спасибі, дядечку, — щиро відказав Антошка. — Я не забуду.

— Щасливої дороги! — загомоніли на вітах білочки.

Антошка вклонився лісовим мешканцям і побіг далі. Він не дуже поспішав, бо хотілося дещо обміркувати.

Що буде далі?

— Я все знаю наперед, — думав собі Антошка. — Далі буде Заздра. Нас оточать заздри і почнуть заздрити. Вони заздритимуть Ларисці, що в неї кіски, і Денискові, що він капловухий, і мені, що у мене... що ж такого у мене? Гм... Це навіть цікаво! Вони заздритимуть Ларисці, що в неї жовте платтячко. Вони заздритимуть Ларисці, що вона знає лічилки.

Тут він сказав собі:

— Повернусь — проситиму у неї пробачення за свою грубість. Який же я піонер, якщо я цього не зроблю!

Балка скінчилася. Тепер Антошка підтюпцем біг широким лугом. Далі виднілися якісь горби і чагарники, а за ними, вже зовсім близько — гори.

Антошка думав: "От Кузька, Кив і Муха. Як швидко вони перевиховуються!.. Якби так всі діти Країни Суниць... Вони б одразу зрозуміли, що таке — погано, а що — добре. І серед них не було б хвальків і підлабузників. І ябед би не стало, і заздр. І тоді б вони зажили, як справжні піонери і жовтенята!"

— Але ж ми не можемо кожному в цій країні все розтлумачити! — скрушно вигукнув Антошка сам собі. — У нас на це просто не вистачить часу!

І тут хлопчикові нестерпно захотілося бути разом з друзями. Він побіг на всю силу своїх сандалів.

Гулька і Гульчин ніс

Заздра мало скидалася на місто. Обіч дороги стояли горби. Їхні схили чорніли печерами. З тих печер визирали голодні обідрані діти. Ото і все місто.

Антошка біг дорогою, чуючи на спині недобрі погляди. Попереду дорога перехоплювалася через витоптаний майданчик. То, мабуть, була міська площа. А на ній галасував цілий натовп дітей. Заздри кричали, билися, плакали, змішувалися купками, розсипалися і знову зчіплялися. Хлопчик ніколи не бачив такої масової бійки.

— Антошко! — почув він радісний вигук.

Його рідний загін сидів край дороги під кущем. Діти посхоплювалися назустріч. Вони сіпали його з усіх боків і так кричали, що нічого не можна було розібрати. Він теж кричав од радості.

Потім всі трохи заспокоїлися, і Антошка побачив, що Лариска знову стоїть одна і дивиться на нього великими сумними очима. І губи її склалися так, ніби дівчинка от-от заплаче.

Антошка підійшов до неї і подав руку.

— Здрастуй…

— Здрастуй, — прошепотіла дівчинка.

— Ти на мене не сердься. Добре? Лариска всміхалася:

— Добре.

— Ну… — Антошка опустив очі. — Я, звичайно, був, звичайно, не правий…

— Я вже не серджусь, — ширше посміхнулася дівчинка. Потім вона взялася своїм мізинцем за Антощин і сказала:

Мир-миром.

Пироги з сиром,

Варенички в маслі,

Ми дружечки красні…

Лариска почервоніла, не наважуючись сказати останній рядок лічилочки-помирилочки, А Антошка рішуче закінчив;

— Поцілуймося!

Потім Антошка розповів їм таємницю Країни Суниць і про свої пригоди у Бевзьгороді. Діти розхвилювалися — скоріше б у похід!

— А де ж солдати? — спитав Антошка.

— Пішли на базар, — відказала Лариска.

— Навіщо?

— Купувати самовар. Бо старий у них пропав.

— Це точно! Вони його так влучно надягли на Зубаня, що той, мабуть, і досі сидить у самоварі!

— А наші солдати без самовара ніяк не можуть.

— Я знаю, — розсміявся Антошка. — Доведеться чекати.

— А ти їсти хочеш? — спитала Лариска.

— Знову суниці? — Вареники.

— Хочу! А де ви взяли?

— Ти ж знаєш лічилочку "Еники-беники"?

— Знаю. Я її пригадував, коли сидів у ямі. Тільки залишив вам.

Лариска сплеснула долонями:

— Я так і здогадалася! Правда, Дениску? Ми її теж згадували в Ябедині і залишили тобі. А оце щойно подумали: ану, спробуймо, може, Антошка нею не користувався! Спробували — і дістали вареники. Тільки ж лічилочка дуже коротенька, і вареники вийшли дрібні-дрібні… Завбільшки з Гульчин ніс!

Антошка здивувався:

— Чий ніс?

— Гульчин.

— А хто це — Гулька?

— А от вона.

Тут тільки Антошка помітив, що з ними була маленька худенька дівчинка. На ній було стареньке-стареньке, все в дірочках, плаття. А ніс таки й справді був просто небачено манюній — як рожева черешенька.

Поки Антошка обідав дрібними, з Гульчин ніс, варениками, друзі розповіли йому все про заздру Гульку.

Вони під’їжджали до міста. Ще здаля на околиці побачили крихітну дівчинку, яка носила дірявою цеберкою воду з рівчака і щось поливала.

Діти злізли з велосипедів, спинилися під кущами і почали за нею стежити. Дівчинка поливала грядку кволих суниць за благеньким тиночком. Там не було жодної стиглої ягідки, тільки ріденька зав’язь.

Дівчинка аж язичка висунула від ретельності.

— Ці заздри не такі погані, як я чекав, — зауважив Дениско.

Та вже за хвилину змінив свою думку.

Коли дівчинка відійшла по воду, з печери на схилі горба визирнув якийсь заздра, побачив грядку і гукнув:

— А в Гульки знову суниці ростуть!..

До грядки підбігло кілька заздр — хлопчиків і дівчаток. Вони порозкидали огорожу і потоптали суниці так, що там не зосталося жодного кущика.

Підійшла Гулька і заплакала. А заздри кричали:

— У нас немає суниць — і в тебе не буде! Ти думаєш, що ти тут найрозумніша?!

Більше за всіх галасувала заздра в білій хустинці. Гулька плакала-плакала, а тоді підбігла до неї, зірвала з її голови хустинку і вигукнула:

— Ні в кого нема хустинки, то й в тебе не буде!..

І розірвала хустинку.

Заздри схвально закричали:

— Молодець, Гулька!.. Нехай ходить без хустинки!..

Дівчинка-заздра теж плакала:

— Он Гулька має цеберку, а ви не маєте! Куди ви дивитесь?

Тоді хлопчик-заздра підскочив до Гульки і ногою вибив цеберку з її рук. Вода вилилася, цеберка покотилася просто Денискові під ноги. Заздра кинувся за нею, щоб доламати. Та Дениско підняв те нещасне відро над головою і сердито гукнув:

— Зась! Не дозволю!

Заздри оточили дітей. Вони побачили їхнє кольорове вбрання, їхні велосипеди і від заздрості аж побіліли. Лариска покликала Гульку до себе і погладила її по голівці.

— Ну, не плач… Ну, заспокойся.

— Я їсти хочу!.. А суничок тепер уже не буде! Це була остання грядочка!..

— От біда! — зітхнула Лариска. — Ну, побудь з нами. Може, ми щось вигадаємо і попоїмо.

Тут всі заздри загомоніли:

— Женіть її! Вона погана!

— Чому ж вона погана?

— Вона вчора ходила в ліщину і нарвала горіхів!

— То й що?

— Ага, вона хотіла, щоб у неї були, а в нас не було!.. Ми все одно відібрали у неї горіхи і потоптали в землю.

— А хто ж вам заважає самим ходити в ліщину і рвати горіхи? — здивувався Дениско.

— А як хто нарве більше?

— То й нехай.

— Ні. Нехай краще нікому не буде!

— А чом ви собі не побудуєте будинки?

— Один тут попробував! — засміялися заздри. — Ми йому до цурки рознесли!

Виявилося, що заздри збирають суниці й горіхи тільки потай.

Діти посмутилися. Лариска ще погладила Гульку по голові і сказала:

— Ти хороша дівчинка. Гулька знову заплакала.

— Вони мене наб’ють за те, що ти так сказала. — А ти будь з нами.

Після цього діти згадали лічилку "Еники-беники" і дістали цілу купу дрібненьких вареників. Заздри стояли мовчки і ковтали слинку. Очі в Гульки враз висохли. Вона не відводила їх від незнайомої страви.

Дениско й Лариска відібрали вареники для себе й Антошки, а те все віддали заздрам. Багато віддали — куди більше, ніж собі залишили.

…Коли Дениско розповів Антошці усе до цього місця, він знітився:

— Ми не подумали як слід. Ми хотіли як краще… А тепер он що вийшло…

Він кивнув головою на майдан, де ще й досі тривала бійка. — Невже б’ються за вареники?

— Скоріше проти вареників. Не дають одне другому. Спершу кричали: "А в тебе більший вареник!", "А у нього з м’ясом, а в мене з картоплею!..", "А він вже один з’їв, а тепер хоче з’їсти ще одного!.." Та й почалося. А вареники порозкидали, позатоптували…

— Куди це вони? — враз занепокоївся Дениско.

Біля загону пробігло кілька заздр. Вони так поспішали, аж захекались. Бігли вони до майдану і мимохідь кидали на наших друзів погрозливі погляди. Це й не сподобалося Денискові.

— А он і солдати! — повідомив Кузька. — Я перший помітив!

— Щоб ти осліп… — пробурмотіла Гулька. Їй ще навіть не встигли пояснити, що заздрість — ганебна річ.

Антошка підхопився.

— Ати-бати — що купили?!

— Ати-бати — самовар! — радо відказали солдати.

— То не гаймо часу! Всі — по машинах! А ми з солдатами — пішака, така наша служба, — додав хлопчик і підморгнув друзям.

Та в цю мить на загін налетів цілий натовп розлючених заздр.

Знову перший радник!

Перший радник і не збирався робити засідки на дітей. То він усе набрехав.

З десятьма бевзиками виїхав він до Заздри і неподалік од міста сховався в густій ліщині.

Безвусий радник — ви ж пам’ятаєте, що йому в бійці відірвали єдиного вуса? — вирішив за всяку ціну сам заволодіти різьбленою скринькою. Він сказав собі так:

— Якщо розбити яйце-райце, а Оті Самі Троє гулятимуть на волі, ніяке бажання не здійсниться. Коли ж посадити Отих Самих Трьох у яму, а яйця не розбивати — теж нічого не здійсниться.

Брехун поторкав пальцем те місце, звідкіля раніше ріс рудий вус. Там ще й досі боліло… Він зітхнув.

— Значить, треба і посадити, і розбити, — сказав він собі далі. — То чому б не поділити обов’язки між радниками? Нехай Зубань і Вухань зловлять дітей і посадять їх у яму. А я залізу на Синю гору і розіб’ю яйце-райце!

Після цього він скосив обидва лупатих ока на кінчик свого носа і знову зітхнув.

— Тоді я міг би вернути собі свою вроду… Та не хай вже буду й такий! Я краще зроблюся Бевзем Шостим! От бажання, гідне розумного чоловіка! Як мені буде добре!.. А як їм буде погано!..

Поки перший радник сидів на траві й мріяв, бевзики з кущів стежили за шляхом. Безвусий похилив голову на гусячій шиї до плеча:

— А звідки я на Синій горі знатиму, чи діти вже в ямі?

І, подумавши, сам собі відказав:

— Дуже просто. Зубань і Вухань не прийдуть на Синю гору, аж поки не впораються з дітьми.

Він посміхнувся. Але з-під носа-лопати посмішки все одно не було видко.

— І тоді нехай вони кусають од злості себе за лікті! Зубань ще може і вкусити, у нього зуб довгий. А Вухань — нізащо не дістане!..

Брехун дуже тішився своїм розумом і хитрістю. Він так сміявся з дурних Зубаня і Вуханя, що бевзики почали оглядатися.

Якщо дітям пощастить втекти з Ябедина — нехай собі, він їх не спинятиме. Ці діти знають такі слова, що ліпше не зв’язуватися. А то ще зроблять з тебе не знати що.

— Чики-брики, їдуть! — доповів один з бевзиків.

Безвусий не наважився навіть наблизитися до шляху.

— Скільки їх?

— Раз… Два… Три… — відказали бевзики. — Раз… Два… Три… Їх більше трьох!

— А скільки у них велосипедів?

— Раз… Два… Три… У них три! — відказали бевзики.

Тільки коли безвусий почув, що діти вже проїхали, він визирнув з-за куща і глянув услід. Так, то були вони.

— Ще солдати якісь біжать позаду, — пробурмотів безвусий. — Де вони тільки в біса взялися!

Ну, нічого. Їхній перший вже сидить у ямі, а цих двох все одно спіймають. Треба поспішати!

Перший радник віддав наказ і на чолі бевзиків поїхав до Заздри.

Близько околиці лишив загін і далі рушив сам. Він скрадався понад дорогою, поки не побачив неподалік гурт заздр, що стояли над рівчаком і дивилися, як тече вода.

— Заздри! — покликав безвусий.

Ті подивилися на нього і, дуже задоволені, підійшли. Вони вперше зустріли істоту, якій не було за що заздрити. Такого страхітливого опудала, як безвусий, ніхто з них не стрічав ніколи в житті.

Заздри відчували себе надзвичайно гарними поруч нього…

— А скажіть, до вашого міста приїхали чужі діти на велосипедах?

— Приїхали.

— Ви їм заздрите?

— Заздримо.

— Тим дітям є за що заздрити. Заздри зітхнули.

— Вони так гарно вбрані, що ой-ой-ой!.. Заздри понуро мовчали…

— У них такі велосипеди, що уй-уй-уй!.. І вони щодня їдять. А вчора — це я точно знаю! — вони їли аж двічі!

Заздри проковтнули слину.

— Але все це — тьху! — як порівняти з тим, що буде. Кожен з них матиме не один, а три велосипеди. Перший — червоний. Другий — блакитний.

Заздри розгубилися.

— А третій — рожевий!

Заздри були приголомшені.

— І це ще не все! — натхненно продовжував безвусий. — Кожен з них матиме будинок і садочок, де ростиме так багато суниць, що їх можна їсти безперервно, і все одно не з’їси!

Так скажено заздри ще нікому не заздрили:

— Найголовніше! — тут безвусий підняв пальця. — Вони щоденно, вранці, вдень і на ніч, їстимуть цукерки "Ведмедик клишоногий" і "Білочка". — Безвусий притишив голос і вкрадливо спитав: — А ви б хотіли, щоб чужі діти ніколи цього не мали?

— Хотіли б!

— Так-от, вони все це матимуть, якщо піднімуться на Синю гору. А коли ви їх туди не пустите — вони назавше зостануться жалюгідними, задрипаними, голодними й нікчемними. Вони стануть такі нещасні, що на них гидко буде дивитись!

Заздри трохи пожвавішали. Але вони все ще не взяли до тями, куди гне безвусий. А він знав куди:

— Не випускайте їх із Заздри — от і все!

Заздри від радості підстрибнули і притьмом помчали до міста, щоб підняти всіх своїх земляків проти чужих дітей.

Безвусий хижо мугикнув і свиснув бевзикам:

— За мною! На Синю гору! В обхід міста!

Скочив на віслюка і гупнув його ногами під живіт.

Єдиний випадок, коли рогатка принесла користь

Не встигли наші друзі посідати на велосипеди, як їх оточили заздри. Спочатку в їхньому галасі нічого не можна було розібрати. Потім діти почули, що найчастіше заздри повторюють одне:

— Не пустимо!.. Не пустимо!.. Не пустимо!..

Кілька найсміливіших заздр ухопилися за велосипеди. Машини зникли в натовпі.

Антошка спробував їх умовити:

— Що ви робите? Нам треба їхати на Синю гору!

— Не пустимо!

— Чому? — спитав Антошка як тільки міг лагідніше. — Нам уже давно час вертати додому! Ми не можемо назавжди залишатися у вас.

— Не пустимо!

Дениско підняв руку.

— Послухайте, — сказав він, — ми нікому не хочемо зробити погано. Ми хочемо, щоб усім, і вам теж, було добре…

— Не пустимо!

Дениско розважливо продовжував:

— Ви собі тільки уявіть: ваші рідні пішли в ліс по суниці і не повертаються два дні і дві ночі! Так і ми. За нас удома дуже, дуже хвилюються…

Звісно, заздри не могли собі уявити, як це люди хвилюються, коли хтось довго не повертається з лісу. Вони самі ніколи не хвилювалися за інших.

Над галасом звився дзвінкий Ларисчин голосок:

— Дівчатка! Заздри-дівчатка! Ну, скажіть же хлопчикам! Навіщо нас затримувати? Ви ж добрі, дівчатка, ви ж хороші, я знаю…

Заздри-дівчатка розгублено змовкли. Але хлопчики закричали ще голосніше:

— Не пустимо!

Тоді з натовпу вийшла дівчинка-заздра, котрій Гулька сьогодні пошматувала хустинку. Вона заклала руки за спину і витягла до Лариски своє худе обличчя. Очиці у неї світилися холодною цікавістю:

— А скажи, якщо ви поїдете на Синю гору, — ви тоді станете жити у міцних затишних будинках?

— Авжеж!

Заздри загули. Дівчинка криво всміхнулася і запитала ще:

— І ви тоді їстимете двічі на день?

— Чому ж двічі! — здивувалася Лариска. — Тричі або й чотири рази. Це в кого який режим.

Знявся несамовитий лемент.

— Не пустимо!..

Антошка не витримав. Він розсердився.

— Дурні заздри! Та якщо ми поїдемо на Синю гору, ми зробимо так, що ви житимете, як усі наші Друзі.

— Не пустимо!.. — тупнула та сама дівчинка-заздра. І всі підхопили: — Не пустимо!

У натовпі знялася якась метушня, почулися Дзвінкі удари і сопіння. Дениско перший зрозумів, У чім справа, і зблід. Юрба розступилася, і під ноги дітям кинули уламки велосипедів.

Тепер їм доведеться йти пішки. Та хоч би й пішки! Але заздри і не думали відпускати загін. Хтось запропонував відвести дітей до печери і завалити вихід каменем. Інші радили їх зв’язати.

— Хлопчику… — почув Антошка поруч себе.

То була Гулька. Вона позирала полохливо і допитливо.

— Ну, чого тобі?

— Вони вам заздрять. А якщо їм дати щось таке, щоб вони заздрили один одному, вони б про вас забули…

Та що ж було їм дати? Антошка озирнувся. Навколо натовп, позаду прямовисний горб, на якому стирчить обідране дерево. А на тому дереві сидить сорока-білобока. От і все.

Потім Антошка подивився на сороку ще раз. Це ж вона принесла на них доноса Бевзеві! Вона й зараз може покликати сюди Зубаня з військом!

Хлопчик вихопив з кишені трофейну рогатку, заклав камінець і прицілився. Заздри враз замовкли. Сорока-білобока злякано сіпнулася на гілці. Та, мабуть, з переляку забула злетіти.

Антошка вистрілив. З сорочиного хвоста полетіло пір’я. Вона розпачливо скрикнула. А тоді таки знялася і, насилу здіймаючи крила, полетіла геть.

Відтепер сорока-білобока стала куца. Вона більше не мала хвоста, щоб розносити свої гидкі доноси.

Заздри від заздрості не знали що робити. Оце так постріл! Вони загомоніли:

— Та, хіба це рогатка!..

— Тю, він і стріляти не вміє!..

— Те, в сороку всякий влучить. От спробуй поцілити в дерево!..

Антошка підняв рогатку над головою:

— Хто хоче?

Заздри знову змовкли. Кожен з них хотів мати рогатку. Але над усе кожен з них хотів, щоб рогатки не мав хтось інший.

— Беріть, не жалко! — і Антошка кинув рогатку у натовп.

Заздри відвернулися від наших друзів і оточили рогатку. Стояли і мовчали. Потім одразу кілька хлопчиків простягли до неї руки, а решта натисла, щоб відігнати сміливців.

І пішло-поїхало. Все місто знову охопила бійка.

А коли заздри так потомилися, що вже не могли ні битися, ні кричати, — наші друзі підходили до підніжжя Синьої гори.

Синя гора

Віслюк від утоми ледве чвалав. Він часто спинявся. Безвусий з нетерплячки товк йому каблуками під живіт. Тоді віслюк ще нижче нахиляв голову і понуро брів далі — все вгору та вгору кам’янистою гірською стежкою.

Вже кілька годин здирався безвусий на Синю гору, а до вершини було ще далеко.

Бевзики давно повідставали.

— Ще трішечки… Вже зовсім близько… — умовляв безвусий віслюка.

Та настала мить, коли той став як укопаний. Безвусий бив його, умовляв, благав, ставши навколішки. Але віслюк не ворухнувся.

Тоді перший радник пригадав, що віслюки дуже вперті. Він потяг свого сірого за хвоста, мавши на думці, що той через свою впертість відразу ж піде вгору.

Та цього разу віслюк зрадив звичкам своїх родичів. Ледве він відчув, що його тягнуть униз, як залюбки скорився і позадкував.

— Хай ти здохнеш! — з відчаєм гукнув безвусий.

Він ударив тварину палицею і подався пішки.

Невдовзі стежка обірвалась над вузькою ущелиною. Через неї було перекинуто деревину.

Безвусий зазирнув за край і вжахнувся — така там була глибина! Унизу, скільки сягало око, купчилися гострі скелі, зелені валуни, ледве біліла піна ріки на самому дні урвища.

Безвусий безпорадно озирався навкруги. Як же його перебратись через це страхіття?

Сюрчали коники. Високо в небі плавав могутній беркут. На камені вигрівався вуж. А більш ні душі на крутих схилах Синьої гори.

— Біла вороно! — став кликати перший радник. — Біла вороно! Де ти є? Поспішай на допомогу! Твій друг у біді!..

Безвусий і досі не знав, що Кузьчина мачуха назавжди позбулася своєї недоброї сили.

Нічого робити — перший радник ступив на деревину і затремтів, як у лихоманці.

Потім ступив другий крок і третій. Деревина схитнулася. З жаху безвусий заплющив очі, ноги його роз’їхалися, і він полетів…

— Каравул!.. — луною рознеслося довкола. В останню мить безвусий встиг ухопитися за гілку і звис над безоднею.

— Я пропав!.. Бевзики! Де ви, мої вірні бевзики! Я ж вас люблю більше, ніж себе самого!.. Бевзики!..

Бевзики, звісно, не відповідали. Вони ще й досі вовтузилися з своїми велосипедами десь далеко внизу.

— Вороночко!.. Зубанчику!.. Вухасенько!..

Руки в безвусого були слабкі. Вони не могли довго тримати його важке тіло. Пальці почали розтискатися…

Його врятував випадок.

З висоти безвусий здався беркутові схожим на барана. Він метнувся вниз. У ту саму мить, коли з пальців безвусого випорснула гілка, гострі кігті беркута вчепилися в його одяг.

Беркут зробив кілька помахів і роздивився, що це не баран. Він гидливо підібрав кігті. Перший радник лантухом гепнувся на галявину по другий бік ущелини.

Орел гордо поплив угору.

Спочатку безвусий не зважувався розплющити очі. Він думав, що лежить в орлиному гнізді і що його ось-ось почнуть шматувати.

Потім зиркнув оком. Потім — другим. Далі підняв голову…

Оговтавшись від переляку, підвівся і ступив на гірську стежку.

Скляного палацу ще не було видно. Плай з усіх боків обступали високі кущі. І коли стежечка розділилася на дві, безвусий завагався: куди ж іти далі?

У траві сиділа сіра перепілка. Вона з цікавістю поглядала на нього блискучими оченятами.

— Якою стежкою ближче до верху? — спитав радник.

— Піди лівою! Піди лівою! — відказала пташка. І навіть почала перепурхувати вздовж стежки.

"Бреше", — вирішив безвусий. Він не міг уявити, щоб жива істота казала правду, не стаючи на голову.

І звернув праворуч.

Саме на той час друзі поминули каміння, за яким поховалися бевзики. Вони здиралися вгору плаями, підтримуючи одне одного. В найкрутіших місцях солдати ставали ланцюжком і передавали дітей з рук у руки: Жовтий — Синьому, Синій — Зеленому.

Самовар вони несли по черзі.

— Аж подумати боязко, — сказала Лариска. — Ще трошки — і таємниче яйце-райце буде в наших руках!! І здійсниться буд-яке наше бажання!

— Яке? — стримано спитав Дениско.

Антошка розсердився.

— Ніби ти не знаєш? Ти ж знаєш — чого питаєш!

Всі трохи помовчали. Тоді Антошка додав:

— Треба повернутися додому. Хіба ж не так?

Кузька, Кив, Муха і Гулька вигукували:

— Так, так! І ми підемо з вами до тієї країни, де всі діти — як ви!

Назустріч друзям згори спускався стомлений вислюк. Вони, звичайно, не могли знати, що це скакун безвусого. Адже всі сірі вислюки схожі один на другого.

Що не крок наближалася мета, заради якої діти пережили стільки небезпечних пригод. А на серці у кожного було тяжко. І кожен все частіше згадував про маленьких мешканців Країни Суниць.

— А ти що обіцяв заздрам? — раптом спитав Дениско. — Ти їм обіцяв, що, коли ми підемо на Синю гору, — вони стануть жити, як усі діти!

Всі принишкли. Всі напружено слухали. Антошка зітхнув:

— Це я тільки подумав… ну, що ми могли б так зробити…

У загоні стало тривожно. Всі мовчали, і всі розуміли, що настав час вирішувати.

Стежка вивела їх до глибокої ущелини. Через неї було перекинуте зламане дерево.

Першим перебіг Антошка. За ним — Дениско і Лариска. Суничних дітей перенесли Жовтий і Зелений солдати. Синій ніс самовар. Коли він був на середині кладки — зненацька дмухнув вітер. Солдат змахнув руками, щоб втриматись, і випустив самовар.

Мідний пузань довго летів униз, дзвінко вдарявся об гострі скелі і валуни, а потім зник у сивій піні гірської річки. Солдати з сумом стежили за ним очима.

— Ати-бати — і другий пропав… — сказали вони.

Діти опинилися на невеличкій галявині. Всі стояли мовчки.

Перший сказав Антошка:

— Я вас завів у ліс, я й мушу привести до табору! Бо що про мене подумають ваші батьки? І наша вожата Ліна Стьопівна?

— А у мене дві сестрички і братик! — зітхнула Лариска. І пошепки додала: — Якщо вони почують, що я пропала… Їм буде так погано…

Діти дивилися на дівчинку. Її кіски, схожі на крильця, похилилися.

Потім Лариска глянула на суничних друзів:

— Тут діти ніколи не ходили до школи! І вони не знають, що таке — дружити…

Антошка підійшов до Лариски і міцно взяв її за руку.

Кузька зітхнув:

— А я так хотів піти з вами… Якщо всі хвальки стануть хорошими дітьми — давайте оселимось у Хвалькові. Добре, Антошко? І я буду вам найвірнішим другом! Бо я найперший з усіх хвальків зрозумів…

Лариска сумно всміхнулася:

— Кузько, ти дуже хороший хлопчик, тільки не треба хвалитися…

— Ми всі будемо вам найвірніші друзі! — з почуттям кивнув Кив. — Ви матимете найвірніших друзів у кожному місті Країни Суниць! Коли підлабузники перестануть бути підлабузниками, я їм скажу: давайте перейменуємо наше місто! Нехай буде не Підлабузнівськ, а місто Суничка.

Муха сказав:

— Я не знаю, як ябеди назвуть своє місто, коли вони не стануть ябедами. Але щось можна вигадати.

Гулька пискнула:

— А в мені заздрості зосталося з Гульчин ніс!

Навіть менше!

Друзі всі побралися за руки. Лариска спитала:

— Що ж нам робити, хлопчики?

Діти перезирнулися. Вони добре зрозуміли один одного. Антощине лице просвітліло: він був радий, що друзі самі все вирішили.

Вище галявини, де стежка розходилася надвоє, сиділа сіра перепілка.

— Куди ближче до вершини гори? — спитав її Антошка.

Пташка охоче відповіла:

— Підіть лівою! Підіть лівою!

І почала перепурхувати вздовж лівої стежки.

— Ходім! — кинув Антошка.

Загін попростував за перепілкою. Всі йшли мовчазні, тільки Муха для бадьорості наспівував свою пісеньку:

Муха-муха-муха-ха!

Здрастуй, сонячний зайчику!

За півгодини діти вийшли з чагарників.

Перед ними високим зеленим горбом височіла полонина. На ній стояв Скляний палац. Сонце відбивалося від скляних стін і сліпило очі. Тут до сонця було дуже близько!

— Вперед! — прошепотів схвильований Антошка.

Вони пішли, приминаючи шовкову траву. А вона знову виструнчувалася за ними і лагідно кивала теплому вітрові.

У траві яскравими купками червоніли суничк. Діти їх обходили, щоб не пошкодити жодної ягідки. А найобережніше йшла Гулька.

— Молодці! Молодці! Молодці! — проспівав у небі знайомий жайворонок і поплив на рівнини.

Неподалік од сонця гордо висів у повітрі беркут.

Палац мав золотий ганок. На золотому ганку сиділи цар, царевич, король, королевич, швець і кравець. І всі вони хором закричали до Антошки:

— А ти хто, молодець?

— Я Антошка, — з гідністю відповів хлопчик. — А взагалі ми Оті Самі Троє, а це наші друзі.

Всі, хто був на ганку, підвелися і вклонилися дітям. Вони були чемні і привітні люди. Навіть цар із царевичем і король з королевичем. Адже ж всі вони були із доброї дитячої лічилки!

Двері відчинилися.

— Ласкаво просимо! — сказали всі на ганку. Антошка обернувся до друзів:

— Я піду.

Він зблід од хвилювання. Дениско теж зблід і відповів:

— Йди. Винось скриньку сюди. Ми тебе чекаємо.

Антошка пішов уперед. У високих залах дзвінко відлунювали його кроки.

Двері самі розчинялися перед ним. Антошка проминув один зал, другий, третій.

За третім залом відкрилася маленька скляна кімната. Посередині стояв стіл. А на столі лежала різьблена скринька.

Антошка ласкаво провів пальцями по гуцульських візерунках на її кришці. Вони були багатозначні і таємничі. А ще так недавно це була звичайна собі скринька. Така звичайна, що Антошка навіть наважився забрати її з піонерської кімнати, щоб збирати суниці!

Хлопчик обережно взяв скриньку обома руками і пішов назад.

Двері знову розчинялися перед ним і зачинялися за спиною. Він неквапливо перейшов третій зал, потім другий, потім перший і нарешті вийшов на золотий ганок.

Друзі стояли на траві і дивилися на скриньку в Антощиних руках.

Все було так урочисто, що Антошці стало якось ніяково. І він буденним голосом спитав:

— А де ж цар, царевич, король, королевич, швець і кравець?

— Пішли по суниці, — відповіла Гулька.

Антошка зійшов зі сходів і спинився. Він поклав скриньку на траву і взявся рукою за кришку.

— Ну?

Діти озирнулися на Країну Суниць, що розляглася унизу до самого обрію.

Країна була гарна. Вся зелена, у жовтому плетиві доріг і доріжок. Вистелена чагарниками. Прикрашена гаями і лісами. Схвильована гарними горами й горбочками, ярками і долинами. Оторочена густим лісом.

Лише подекуди краєвид псували купки обідраних дерев. Але надходив час, коли в цій країні почнуть старанно доглядати кожне дерево, і тоді мертві гаї знову зазеленіють, укриються молодим листячком, зведуть до сонця ніжне пагіння… Країну вкривав прозорий синій серпанок.

— А наша гора зовсім не синя, а зелена, — сказав Кузька.

— Авжеж. Гори здаються синіми тільки здаля…

Антошка перевів очі на скриньку. В цю мить Кив закричав:

— Радники!..

Згори друзі побачили, як на полонину здираються радники. З чагарника навкарачки виліз безвусий. Він так втомився, що вже не міг стояти на ногах.

А з другого боку з’явилися Зубань і Вухань. Вояка ще й досі був у мідному самоварі. Солдати сумно зітхнули. За радниками лізли бевзики. То були залишки їхньої армії.

— Починаю! — промовив Антошка.

Він відчинив скриньку. В ній лежало і сліпуче світилося золоте яйце-райце.

Солдати завмерли в почесній варті. Антошка взяв яйце і проказав:

— Нехай всі хлопчики і дівчатка в Країні Суниць довідаються про себе правду і зрозуміють, що таке — добре, а що — погано!

Він вдарив яйце-райце об край скриньки. Воно з мелодійним дзвоном розкололося навпіл. Золота шкарлупка впала на дно скриньки.

З яйця-райця вихопилася блакитна хмарка. Вона швидко злетіла в небо й попливла до Країни Суниць. Здалося, ніби повіяв вітерець.

— Дивіться! — зойкнули в один голос Лариска й Гулька.

Вони показали вниз. Усі бевзики враз спинилися, випростались і почали озиратися навколо себе. Дехто з них усміхався, дехто з подивом і зневагою роздивлявся Зубаня і Вуханя. Потім усі вони повернулись і спокійно пішли вниз.

Брехун, Зубань і Вухань теж відчули, що сталося непоправне. Вони враз зіщулилися і поплазували у чагарники. Вони ніколи більше не наважаться повернутися до країни, яку так довго дурили і обкрадали.

— Я собі уявляю, що зараз коїться по наших містах! — засміявся Кузька і від щастя заплескав у долоні.

Кив, Муха і Гулька теж почали сміятися і плескати руками.

Дениско мовчки вдивлявся кудись удалину. Лариска дивилася на Антошку круглими очима. В них бриніли великі сльози. Тільки тепер діти почали по-справжньому розуміти, що вони вже ніколи — ніколи! — не повернуться додому.

Антошка опустив очі до скриньки.

— Зайчик… — здивовано сказав він.

Справді, золота шкарлупка яйця-райця обернулася яскравим сонячним зайчиком. Він лежав у скриньці і сміявся до дітей.

Дениско, Лариска і Антошка теж сумно всміхнулися.

— Здрастуй, сонячний зайчику! — сказали вони.

— Здрастуйте, дітки, — блимнув зайчик. — Ви, мабуть, шкодуєте, що пішли за мною в цю країну?

Діти серйозно відказали:

— Ні. Ми не шкодуємо. Але ми дуже скучили за своїми…

— Але ж я вас учив, як повернутися додому! — сказав сонячний зайчик.

— Вчив. Треба випустити тебе із скриньки і сказати лічилку-поверталку.

— То в чім же річ? Кажіть лічилку — та й усе…

— Ми її забули… — зітхнули діти засоромлено.

— То вигадайте нову!

— Хіба це можна? Зайчик засміявся:

— У країні-казці можна все! Не гайте часу, дітки, я вас зачекаю.

Суничні діти і солдати уважно прислухалися до цієї розмови. Кузька, Кив, Муха і Гулька тепер знову захотіли до країни трьох друзів.

Лічилочку складали весело і дружно. Лариска почала її відомою приспівочкою:

— Ой дана, дана, дана!..

Потім Антошка скомандував:

— А тепер усім взятися за руки, щоб хто, бува, не залишився!

Тут солдати стали струнко, цокнули каблуками і віддали честь.

— Ми підемо!

— Куди? — здивувалися діти. — Ати-бати — на базар!

— Та навіщо ж вам на базар?

— Треба новий самовар купити. Ми без самовара не можемо! — І, побачивши, що діти засмутилися, солдати всміхнулись: — Та ви не журіться, ми ж із лічилки. Ми ще стрінемось! Ати-бати!

— До зустрічі! — сказали їм усі. — Ви були вірні і мужні друзі.

Солдати ще раз віддали честь, повернулися кругом і пішли. А діти, міцно тримаючись за руки, заспівали:

Ой дана, дана, дана,

Здрастуй, скринько довгождана!

Розступіться, гори сині, —

Ясен зайчик в нашій скрині!

Ой сунички, зелен гай,

Земле-казко, прощавай!

І тієї ж миті вони опинилися на маленькій знайомій галявині коло піонерського табору. Дзеркальце води під дубом відкидало на ясена сонячного зайчика.

Ліс був повен дитячими голосами. А за мить на галявину вибігли піонери і жовтенята на чолі з вожатою Ліною Стьопівною.

— Я ж казав, що вони в лісі! — крикнув один хлопчик.

— Вони знайшли суниці! — додала одна дівчинка. — Я так і знала!

Справді, різьблена скринька біля Антощиних ніг і Ларисчина мисочка були повні суницями. Тільки Денискової чашки не було. Ви ж пам’ятаєте, що її розбили бевзики з рогатки в бою.

А скільки суниць було довкола! Вся галявина аж сяяла соковитими червоними ягодами. Тут їх було стільки, що вистачило б на весь піонерський табір до кінця літа.

— Вас не було аж дві години! — суворо сказала Ліна Стьопівна. — От бачиш, Антошо, як ти нас усіх турбуєш!

Але вона не могла стримати доброї посмішки і тому закінчила зовсім лагідно:

— Ну гаразд! Ви знайшли для всіх дітей так багато суниць, що на вас не можна сердитись. Ходімо мерщій до табору, бо вже час обідати. А після сну всі підемо на річку.

— Ура! — закричали діти.

Коли вони підходили до піонерського табору, на його білих стінах вигравали, сміялися сонячні зайчики.

А що ж Кузька, Кив, Муха і Гулька? Ще на галявині вони радо змішалися з натовпом піонерів і жовтенят. Вони й зараз десь між вами. Може, зустрічали? їх впізнати не дуже важко, адже вони ще й досі не перевиховалися до кінця. Коли-не-коли один з них починає хвалитися, другий — підлабузнюватись, третій — ябедничати, а четверта — заздрити.

Якщо десь зустрінете — допоможіть їм позбутися таких звичок. Вам усі спасибі скажуть.